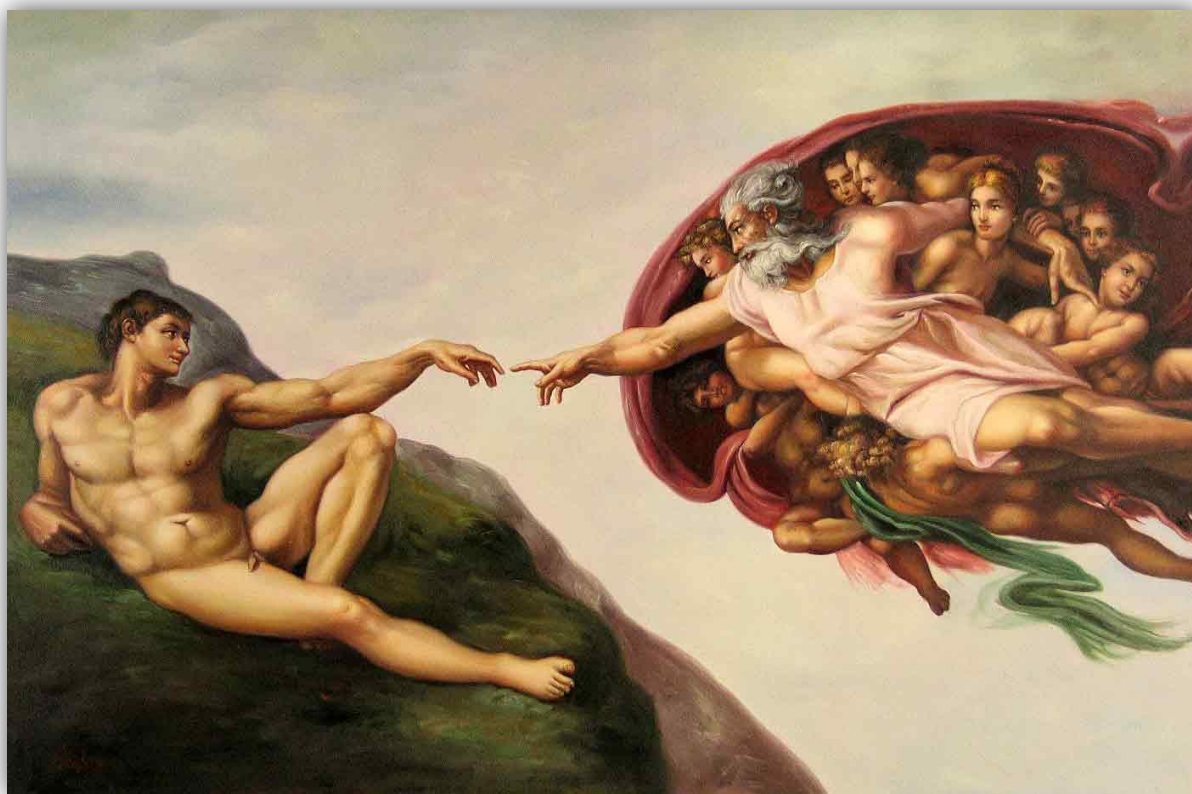

Treball de recerca

ZEUS vs JAHVÈ

COMPARACIÓ ENTRE LA MITOLOGIA GRECOROMANA I LA CRISTIANA

ÍNDEX

0. PREFACI	4
1. INTRODUCCIÓ A DUES RELIGIONS	5
1.1. Introducció a la mitologia grecoromana	6
1.1.1. Diferències entre la mitologia romana i la grega	
1.2. Les religions monoteistes i el seu origen comú	10
1.2.1. El cristianisme	
1.3. Convivència entre les dues religions	13
2. SEMBLANCES I COINCIDÈNCIES ENTRE LES DUES MITOLOGIES	16
2.1. ORIGEN DEL MÓN I CREACIÓ DE L'HOME	17
2.2. PRINCIPALS DIVINITATS: Déu – Zeus / Satanàs – Hades	22
2.3. LUCÍFER: Dimoni – Primer estel	27
2.4. PARADÍS: Edèn –Jardí de les Hespèrides	28
2.5. PECAT ORIGINAL: Eva (poma) – Pandora (caixa)	30
2.6. LA SERP COM A SÍMBOL: La serp del paradís – Asclepi	32
2.7. FRATRICIDI: Caïm i Abel – Ròmul i Rem	33
2.8. VIDA MOLT LLARGA: Matusalem – Sibil·la	35
2.9. BENEFACTORS DELS HUMANS: Azazel – Prometeu	36
2.10. EL GRAN DILUVI UNIVERSAL: Noè – Deucalió i Pirra	37
2.11. ARC DE SANT MARTÍ: Noè – Iris	40
2.12. RESENTIMENTS CAP ALS FILLS DEL MARIT: Sara – Ino	41
2.13. EL SACRIFICI D'UN FILL: Isaac – Ifigènia	42
2.14. SEGONES OPORTUNITATS: Dona de Lot – Eurídice	44
2.15. RELACIONS AMB MOLTES DONES: Jacob – Zeus	46
2.16. VIDENTS: Josep d'Egipte – Calcas / Fineu	48
2.17. SIMULACIÓ D'UNA VIOLACIÓ: Dona de Putifar – Fedra	50
2.18. SALVATS DE LES AIGÜES: Moisès – Ròmul i Rem	51
2.19. PLAGUES: Plagues d'Egipte – Plagues de Troia	52
2.20. ANIMALS DAURATS: Vedell d'or – Moltó/Velló d'or	54
2.21. HOMES FORTS: Samsó – Aquil·les / Hèracles	56

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

2.22.	PITONISSES: Endor – Delfos.....	58
2.23.	GEGANT CONTRA HEROI: David i Goliat – Ulisses i Polifem	60
2.24.	ELS HOMES MÉS ASTUTS: David – Autòlic	62
2.25.	PALAU-LABERINT: Salomó – Minos	63
2.26.	COMUNICADORS DE LA VOLUNTAT DIVINA: Profetes – Endevins	64
2.27.	CARROS DE FOC: Elies – Faetont.....	65
2.28.	CÀSTIG PER DESOBEDIÈNCIA ALS DÉUS: Ozias – Laomedont	66
2.29.	PROFETES IGNORATS: Jeremies – Cassandra.....	67
2.30.	BALANÇA DE LA JUSTÍCIA: Judici de Baltasar – Zeus.....	68
2.31.	RESCATATS DE LES AIGÜES: Jonàs – Aríon.....	69
2.32.	MISSATGERS CELESTIALS: Gabriel / Àngels – Hermes	70
2.33.	ELS TRANSPORTADORS: Sant Cristòfol – Jàson	72
2.34.	ELS DOTZE ELEGITS: Dotze Apòstols / Fills de Jacob – Dotze Olímpics	74
2.35.	TRAÏDORS: Judes Iscariot – Tarpeia	75
2.36.	CONDUCTORS DELS MORTS: Remiel – Hermes	76
2.37.	GUARDIANS DEL MÓN DELS MORTS: Sant Pere – Caront / Ca Cèrber	77
2.38.	BOTXINS DELS MALVATS: Dimonis – Fúries	79
2.39.	EL MÓN DELS MORTS: Cel / Infern – Hades	80
2.40.	SÍMBOL DEL PODER SUPREM: Llamps i trons associats a l'aparició de Jahvè – Zeus tonant.....	84
2.41.	AIGUA SAGRADA: Baptisme – Immortalització d'Aquil·les	85
2.42.	SACERDOTS: Monjos i monges – Vestals	86
2.43.	LLUITA CONTRA MONSTRES: Sant Jordi – Bel·lerofontes i la Quimera	88
	CONCLUSIÓ FINAL.....	90
3.	TREBALL DE CAMP: ENQUESTA	91
3.1.	Enquesta escrita.....	91
3.1.1.	Mostra	
3.1.2.	Resultats	
3.2.	Conclusions del Treball de Camp.....	100
4.	BIBLIOGRAFIA.....	101

0. PREFACI

Una de les nostres eleccions comunes de les matèries específiques de quart d'ESO va ser l'assignatura de Llatí. A part d'estudiar la llengua, també vàrem començar a introduir-nos en la mitologia grecoromana, i ens va semblar una matèria interessant. Aquest va ser un dels motius que ens va portar a fer el batxillerat humanístic.

Amb el que ja sabíem de quart i els nous coneixements de la matèria de Grec de 1r de batxillerat, ens vàrem adonar que algunes de les llegendes clàssiques que havíem treballat a classe, tenien una certa semblança amb allò que ja sabíem de la Bíblia i el cristianisme.

Posteriorment, quan va ser l'hora de triar el tema del treball de recerca, se'ns va acudir que aquest podria ser un bon candidat, i com el material era força extens, vam pensar en la possibilitat de fer-lo en parella; i d'aquesta manera, aconseguir un treball més complet.

L'objectiu del nostre treball és intentar descobrir les semblances entre la mitologia grecoromana i la religió cristiana, mitjançant la comparació d'episodis grecoromans que tinguin una certa semblança amb algunes de les històries bíbliques, en major o menor grau.

També ha acabat formant part del nostre treball un treball de camp que ha satisfet la nostra curiositat sobre el grau de coneixement que té la societat actual d'alguns episodis i personatges de les nostres mitologies.

1. INTRODUCCIÓ

Si comparem la mitologia grega i romana amb les altres cultures d'arreu del món i de tots els períodes de la història, comprovarem que, en àmbits geogràfics molt diversos i en èpoques molt distants, les mateixes històries es repeteixen amb una gran freqüència, en una forma idèntica o molt semblant.

Hi ha dues teories principals que intenten explicar aquest fenomen:

- La primera diu que cultures diferents passen inevitablement pels mateixos estadis de desenvolupament, i que quan han assolit un cert estadi tendeixen, encara que no tinguin contactes entre si, a produir mites similars, perquè el seu "inconscient col·lectiu" funciona de la mateixa manera i ha de satisfer les mateixes necessitats internes.
- La teoria "difusionista", en canvi, sosté que tot i que en general les diverses cultures que desenvolupen un mite similar es poden aïllar en termes geogràfics, els mites són transmesos d'una cultura a una altra, només que, per manca de dades històriques, no podem reconèixer els canals i les situacions que van fer possible aquesta transmissió.

En certa manera, potser les dues teories tenen una part de raó. De vegades, és evident que les semblances que hi pot haver entre mitologies diferents són massa properes per poder-les explicar recurrentment a "l'inconscient col·lectiu": en aquests casos, és gairebé segur que el mite s'ha transmès d'una cultura a una altra –per molt que avui ens resulti molt difícil reconèixer cadascuna de les baules successives de la cadena–.

1.1. INTRODUCCIÓ A LA MITOLOGIA GRECOROMANA

La mitologia clàssica és, agafada en el seu conjunt, una massa de narracions fabuloses, de tota mena i de diverses èpoques.

La mitologia clàssica no es va originar a partir d'un codi unitari que ho explicava tot, sinó que ho va fer per mitjà de canals molt diversos i com a resposta de necessitats socials i psicològiques molt variades. L'origen dels relats mitològics podia respondre a intencions molt diverses: explicar els fenòmens naturals en un món precientífic; donar un sentit a llocs, ritus i noms el significat original dels quals s'havia perdut; justificar les normes morals en ús i les institucions que vetllaven pel seu compliment; retre honor a pobles, tribus, famílies i jerarquies; completar la història amb afegits fabulosos; o satisfer la il·lusió de la gent amb relats d'aventures i gestes heroiques. Tot sovint, però, l'únic objectiu era distreure la gent, per ajudar-los a fer passar les llargues hores de fosc, el tedi d'un viatge polsegós o una travessia perillosa per la mar.

Hesíode és el primer escriptor que escriu sobre la mitologia grega, a la *Teogonia* (700 aC). És un llibre clau per a la mitologia grecoromana, i està escrit en vers. Aquest llibre posa per escrit alguns dels coneixements de la societat antiga que fins llavors s'havien transmès de forma oral, ja que la mitologia clàssica té els seus principis en la imaginació i la difusió que en fa la gent de l'època.

La mitologia clàssica era una religió politeista, tot i que en aquell temps el concepte de religió no era igual que en l'actualitat. El politeisme és la doctrina religiosa els seguidors de la qual creuen en l'existència i adoració de múltiples déus o divinitats organitzades en una jerarquia o panteó. No es refereix a una diferència de nomenclatura, és a dir, anomenar a la deïtat de manera diferent tot i referir-se a la mateixa entitat, sinó que es tracta de diversos déus amb característiques individuals clarament identificables. En el politeisme cada deïtat pot ser honorada i invocada de manera individual depenent dels aspectes que se li atribueixin. Se sol assenyalar que el politeisme correspon, sovint, a societats igualment jerarquitzades, amb una gran demarcació en classes socials.

Els relats mitològics són classificats pels especialistes en:

- **Mites pròpiament dits:**

Són uns relats que es refereixen a un ordre del món anterior a l'ordre actual i destinat, no pas a explicar una particularitat local i limitada, sinó una llei orgànica sobre la naturalesa de les coses. Un mite, tot i que hi intervingui un Déu, no ha de ser necessàriament religiós. En la seva forma més evolucionada el mite s'ha desenvolupat a través de tot l'hel·lenisme.

Un exemple de mite seria el relat del diluvi universal i de la posterior descendència de Deucalió i Pirra.

- **Cicles heroics:**

Un cicle heroic es compon d'una sèrie d'històries on l'única unitat la dona la identitat del personatge, que és l'heroi principal. S'ha de diferenciar del mite perquè no explica cap canvi vertaderament significatiu en el sistema establert, és a dir, no varia ni explica l'ordre universal. Els cicles heroics també es poden ubicar geogràficament, mentre que els mites no.

Per exemple, en les aventures d'Hèrcules, encara que l'heroi escometi gestes només a l'alçada d'un superheroi com ell, com sostenir el Cel sobre les espatlles i treure el Ca Cèrber de l'Hades (i, per tant, modificar l'ordre establert), no tarda gaire en ser restaurada la situació: el Cel continua sent sostingut per Atlas, i el Ca Cèrber és retornat a l'Hades.

- **Narracions:**

Es poden ubicar geogràficament, de fet, solen tenir lloc en indrets familiars, i no tenen un significat simbòlic, almenys no essencialment. La unitat d'aquests relats no és cap altra que la intriga. Els protagonistes d'aquestes narracions poden ser les divinitats o els mortals: en aquest últim cas, les narracions tenen un abast social, i el veritable subjecte és l'escenari de les aventures.

Un exemple seria la història d'Helena: és raptada en el seu palau (o que l'abandona voluntàriament per seguir a Paris), custodiada a Troia, disputada per dos exèrcits durant deu anys i, finalment, recuperada i retornada, després de noves aventures i tota una "odissea", a la llar que no havia d'haver abandonat mai.

- **Llegendes etiològiques:**

Són uns relats destinats a explicar un detall sorprenent: una anomalia en un sacrifici; una particularitat d'una imatge cultural, d'un lloc, un nom propi. Aquests fets destacables donen pas a una "història" que l'explica.

Molts relats es refereixen a noms de llocs, i es fonamenten en jocs etimològics. La llegenda de la fundació de Roma és clarament d'aquest tipus, basada en la llegenda de l'heroi epònim Ròmul, descendent de l'heroi grec Enees, i del seu fill Iulus, gràcies a l'interès dels romans per vincular una branca del seu origen a la Grècia heroica. Aquesta llegenda va rebre la consagració definitiva en època de Juli Cèsar. Les llegendes etiològiques s'integren en els cicles heroics i en les narracions.

- **Contes populars:**

Els contes populars són "contes per riure" o per emocionar que no expliquen res, que no tenen cap significació moral ni còsmica.

- **Anècdotes:**

Aquests fragments de text s'integren en els cicles heroics i en les narracions. L'acte significatiu s'atribueix a un personatge destacat o a un déu, i actua com a element accessori, és a dir, no influeix en la història principal. Com a exemple podríem citar els catasterismes¹.

La veritat que se'n desprèn, evidentment, no és una veritat històrica. És una veritat diferent, que es podria definir com a parahistòrica: l'efecte que aquests mites van tenir sobre els grecs i els romans és gairebé tan significatiu com el de les històries del seu passat real.

Les fonts de la mitologia que han arribat fins els nostres dies són moltes i diverses: hi ha les que tenen la seva forma veritablement popular; les fonts "erudites"; i les fonts que es limiten a recopilar els mites, que són col·leccions de mites que no pretenen interpretar ni integrar els relats en la història, sinó que simplement volen recopilar-los.

---

¹ El mot catasterisme indica el procés de transformació d'un ésser mitològic en una figura astral, en definitiva, una constel·lació homònima.

1.1.1. DIFERÈNCIES ENTRE LA MITOLOGIA ROMANA I LA GREGA

Alguns dels mites grecs (quan no eren manllevats d'Orient o tenien el seu origen en la civilització egípcia) provenien dels sectors de la població més humils i anònims. Altres eren transmesos i imposats al poble pels governants i les classes dirigents que els donaven suport. Molts investigadors creuen que és més versemblant pensar que la transmissió es va produir d'acord amb el primer procediment, és a dir, des de baix. En canvi, els mites romans, els que no van adoptar dels grecs, en general, es van crear des de dalt i es van difondre deliberadament per a l'edificació política, religiosa o patriòtica.

Els mites que els romans van agafar dels grecs, tot i ser ambdós pràcticament iguals, presenten unes variacions que són impossibles d'entendre si no es veuen des del punt de vista romà. Per exemple, Minerva no és res més que l'Atena grega, però les seves aventures amb Mart no s'entenen si no és en el si d'una mitologia pròpiament llatina.

A més, encara que la majoria dels déus romans no són altra cosa que els déus grecs anomenats de manera diferent, la importància que podien tenir uns determinats déus per la cultura hel·lènica no es podia comparar amb el ressó que van tenir a la cultura llatina. Un exemple podria ser Hèstia, la deessa de la llar, que va tenir un paper poc destacat en la cultura grega; mentre que la seva equivalent romana, Vesta, va ser molt important, com ho testimonia la destacada presència social i religiosa del col·legi sacerdotal de les Vestals.

Els inicis de la mitologia romana es remunten a la prehistòria de "l'estirp" llatina. Molts relats històrics acceptats en realitat no semblen sinó la utilització de temes mítics molt antics comuns als pobles indoeuropeus.

1.2. LES RELIGIONS MONOTEISTES I EL SEU ORIGEN

COMÚ

El judaisme es trobava localitzat a Palestina durant el segle V aC, on van fundar el regne d'Israel. Aquests hebreus van ser envaïts i sotmesos: primer pels assiris i els egipcis i després, pels grecs i els romans. Els hebreus professaven la religió jueva, que és una religió monoteista: creien en l'existència d'un sol Déu (Jahvè) i esperaven l'arribada d'un Messies que restabliria l'antic regne d'Israel. És una de les tradicions religioses més antigues que encara es practiquen. La majoria dels dogmes i la història del judaisme són el fonament del cristianisme, i l'origen de l'islam hi està vinculat teològicament per mitjà del personatge d'Abraham.

L'islam és una religió monoteista abrahàmica, fundada al segle VII dC basant-se en l'Alcorà. Els musulmans creuen que Déu (altrament dit Al·là) va revelar l'Alcorà al profeta Muhàmmad (Mahoma) mitjançant un àngel. Muhàmmad va recitar aquesta revelació als seus deixebles, que més endavant van donar forma escrita al text sagrat. L'islam considera Muhàmmad l'últim profeta, que complementa els ensenyaments de Jesús i Moisès. L'islam no és una religió que només lliga la persona i la seva consciència amb Déu, és una religió social que condiciona la persona d'una manera total, tant en les relacions amb Déu com en tota la diversitat de relacions socials. La xara o llei islàmica impregna tots els aspectes de la vida humana. De cap manera contempla una divisió entre vida religiosa i vida política.

El cristianisme s'inicia com una secta misteriosa dins del judaisme, i va néixer a la regió mediterrània oriental durant el segle I dC. Es va estendre ràpidament a tota la Mediterrània gràcies a la influència de l'Imperi Romà, tant entre la gent modesta com entre les classes benestants. Amb poc temps, la religió cristiana va guanyar molta influència i adeptes; fins al punt que es va convertir en la religió oficial de l'Imperi Romà. Durant l'edat mitjana la major part d'Europa i una part d'Àsia van ser cristianitzades. Durant i després de l'època dels descobriments, degut a les múltiples missions que hi van haver, la major part del món es va cristianitzar. Actualment, el cristianisme és la religió amb el major nombre de creients que hi ha al món.

La principal diferència entre la religió cristiana i la jueva és que la primera creu que el Messies que havia de restablir l'antic regne d'Israel va ser Jesús de Natzaret;

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

l'aclamen com a fill de Déu i viuen segons els seus ensenyaments. Els hebreus, per contra, no consideren Jesús com el Salvador; encara que sí admeten que Jesús fou un profeta molt important. L'islam es desmarca de les dues religions anteriors: és cert que en els seus inicis comparteixen la figura d'Abraham, però els creients de l'islam tenen diferents dogmes o pilars que les dues anteriors.

1.2.1. EL CRISTIANISME

El cristianisme es basa en la fe sobre la vida i la mort de Jesucrist. D'aquesta manera, la humanitat pot ser salvada de la mort, tant físicament com espiritualment, per la redempció dels seus pecats. Per formar part del cristianisme és necessari ser batejat i seguir un aprenentatge (catequesi). El baptisme simbolitza l'entrada de la persona a l'església, amb l'aigua que el renta del pecat anterior. El baptisme catòlic es realitza amb infants de pocs mesos i neteja el pecat original. No és aquest l'únic motiu de batejar-los a tan tendra edat sinó que antigament es creia que els nadons morts sense batejar anaven directes als llimbs. No podien anar al paradís, perquè l'ànima encara no era cristiana i sempre portava la marca del pecat original però tampoc a l'Infern, perquè encara no havien pogut actuar pels seus propis mitjans per fer el mal. Així doncs, el baptisme suposava una protecció. En el baptisme s'elegeixen padrí i una padrina, que ajudaran els pares a educar moralment l'infant i els substituiran en els seus deures si aquests desapareixen. El ritus inclou aigua beneïda, que renta el pecat, oli i un ciri (la llum de la fe). L'Esperit Sant està present a través d'aquests símbols. La catequesi és l'ensenyament de la doctrina catòlica als infants o als nous membres de la religió. El catolicisme primitiu basava la catequesi en l'aprenentatge previ al baptisme en el cas de les conversions, però el costum de batejar els nadons va fer que la catequesi fos un tipus d'ensenyament religiós a més a més.

La Bíblia es divideix en l'Antic i el Nou Testament. El primer explica la història del poble d'Israel i és anterior al naixement del cristianisme i, per tant, jueu. El naixement de Jesús marca l'inici del Nou Testament, que està compost de quatre evangelis, els quals expliquen la vida i els miracles del Messies i els seus deixebles. La religió cristiana es va construir al voltant i a partir d'aquests textos. El cristianisme és una religió dogmàtica: no sabem si el que va dir Jesús de Natzaret és cert o no; ni tan sols sabem del cert si Jesús va existir; però segons aquesta religió, s'ha de creure en el que diuen els evangelis, no es poden plantejar preguntes i/o negar el que es diu en aquests textos sagrats. L'èxit del cristianisme es basava en l'esperança que oferia: proclamava que les bones accions serien recompensades a l'altra vida després de la mort. A més, predicava normes de conducta noves basades en la igualtat, la solidaritat i la caritat.

1.3. CONVIVÈNCIA ENTRE LES DUES RELIGIONS

No se sap exactament qui va ser el primer missatger que va portar notícies sobre el culte cristià al món grecoromà, però és un fet que va lligat estretament a l'arribada dels jueus a Roma. Els jueus anaven perdent i recuperant els privilegis que havien guanyat durant la República per culpa de les disconformitats entre ells i algun emperador. En els inicis del cristianisme, els emperadors romans (especialment l'emperador Claudi) van expulsar els jueus de Roma "per intentar corrompre els costums romans amb el culte a Júpiter Sabazi" i per culpa de les baralles que tenien amb els cristians, ja que els primers no reconeixien a Jesús com el Messies i emprenien accions violentes contra seus adoradors. Tot i que el cristianisme en aquella època encara estava en procés de formació i era un moviment gentil i místic, els seus practicants eren coneguts i odiats principalment perquè Neró els va acusar de l'incendi de Roma de l'any 64 dC.

Durant els inicis del cristianisme, els governadors romans no sabien com actuar amb aquesta nova religió: no hi havia cap objecció en el terreny religiós, perquè a Roma hi havia llibertat religiosa; però el cristianisme volia convertir tot l'estat, i la religió oficial de l'Imperi sí que es veia com un afer polític. A més, el cristianisme havia atret a molts adeptes, des de gent humil fins a persones poderoses i intel·lectuals, sobretot gràcies al paper decisiu del coneixement de la vida i la mort, en contraposició a la ignorància de la religió grecoromana. Per tant, el govern de l'època no havia pres cap decisió sobre la seva política envers la nova religió, i demostrava una gran ambigüitat.

Malgrat això, els inicis del Cristianisme van ser problemàtics, perquè hi va haver moltes explosions d'odi cap a aquesta que van acabar en martiris. Si bé és cert que era la turba de gent qui iniciava l'agitació, el govern no dubtava de matar uns quants cristians per apaivagar els ànims del poble. A part d'aquestes ocasions d'esclats d'odi, els cristians eren tolerats. Tot i que van demanar que defensessin i reconeguessin el seu estatus, el govern es va negar a concedir-los-ho, ja que li anava molt bé utilitzar els cristians com a culpables de tot per tal de calmar la gent.

La fi de les "bones relacions" amb els cristians va arribar per tres motius importants:

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

- Jesús era, pels romans, un delinqüent que havia estat castigat amb la pena màxima. Per tant, els cristians adoraven un criminal i, per extensió, ells mateixos anaven en contra de la llei. Els fidels ho sabien, i aquest era un dels principals motius que impedièn la utilització del senyal de la creu durant els inicis del cristianisme.
- Un altre punt clau radica en l'actitud dels cristians envers l'estat romà: adoraven Jesús però no reconeixien l'autoritat divina de l'emperador, i es negaven a adorar-lo. Per a un cristià, anomenar diví a un home (a part de Jesús) era una blasfèmia; però divinitzar els governants era un costum que venia llegat des de l'Antic Egipte, i els romans ho feien cada vegada més sovint.
- Un tercer factor, tot i que no tan determinant com els dos anteriors, eren les calúmnies que van sorgir perquè els cristians practicaven el seu culte amb un estil molt diferent al romà.

Aquests factors d'hostilitat van provocar que un cristià representés perill, ja que se sabia que aquests eren decidits i obstinats i no podien ni volien compromisos. El to general de la societat romana envers aquesta religió era de menyspreu i, de vegades, fins i tot brutal, ja que, com sempre, una societat se sent molesta per aquells que no comparteixen els seus costums. Però, tot i l'opinió negativa general, més i més persones es convertien al cristianisme, fins al punt que a mitjans del segle II dC els cristians ja es podien permetre escriure tractats sobre la seva religió, els quals denotaven un gran optimisme. En aquest moment, l'església té una política altament eficient, i l'estat es comença a preguntar si no seria millor abolir-la o arribar a un acord. Durant el segle III i per culpa de la decadència i del desordre de Roma, les masses van començar a perseguir els cristians, perquè els consideraven culpables dels problemes que estaven tenint. Aquesta etapa fou la més difícil per al cristianisme antic.

Paral·lelament, a l'Imperi romà s'estava instaurant el monoteisme solar, promulgat i patrocinat per un gran nombre d'emperadors. El monoteisme solar fou la religió oficial de l'estat fins al regnat de Constantí, el qual va donar la llibertat religiosa a la fe cristiana i la va instaurar com a religió oficial de l'Imperi. A poc a poc els elements del paganisme van començar a desaparèixer fins que l'emperador Teodosi va prohibir el paganisme en benefici de la religió cristiana.

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

Com que durant els inicis del cristianisme la religió grecoromana ja estava instaurada, és normal que els pobles que es convertiren al cristianisme no oblidessin uns episodis i unes pràctiques vigents durant tants de segles. A més, és probable que alguns dels episodis bíblics estiguessin inspirats en els mites de la Grècia i la Roma clàssiques. Aquestes dues religions van conviure durant molts segles, i seria estrany pensar que no es van influir l'una a l'altra. El nostre treball serà un intent de demostrar que aquest intercanvi cultural va tenir lloc de debò.

2. SEMBLANCES I COINCIDÈNCIES ENTRE LES DUES CULTURES

Hem ordenat les comparacions realitzades en el nostre treball segons l'ordre cronològic de la Bíblia sempre que sigui possible, i al final hem posat aquells episodis que no surten al llibre sagrat. A més, en cada paral·lelisme s'ha destacat el major o menor grau de coincidència amb asteriscos, que es troben al costat del títol de cada paral·lelisme. Els episodis es poden agrupar de la manera següent:

- **Origen molt probablement comú:** són relats mitològics, sobretot del Gènesi i la cosmogonia, que tenen molta similitud en els seus aspectes bàsics. Els paral·lelismes d'aquest grup els hem marcat amb tres asteriscos.
- **Notable coincidència** en els personatges i les situacions, però que no han de ser fruit d'un segur intercanvi cultural. Les comparacions que creiem que pertanyen a aquest grup tenen dos asteriscos.
- ***Se non è vero, é ben trovato*:** són relats mitològics que tenen fets comuns, però que és molt poc probable que vinguin d'allà mateix, i els citem més aviat com una curiositat. Els episodis que formen part d'aquest grup estan assenyalats amb un sol asterisc.

Cal recordar que només es pot parlar de judeocristianisme fins a les acaballes de l'Antic Testament. Els episodis bíblics del Nou Testament ja només es poden considerar del cristianisme, per tant, en els paral·lelismes amb personatges d'aquesta època només posa cristianisme.

A partir d'aquí, comencen els paral·lelismes.

2.1. ORIGEN DEL MÓN I CREACIÓ DE L'HOME***

JUDEOCRISTIANA *Gènesi*

Al principi de tot només existia Déu. Segons la Bíblia hi ha dos mites sobre la creació del món, de l'home i de la dona, que ocupen els dos primers capítols de la Bíblia. En el primer relat, Déu va crear el món en set dies i per ordre descendent:

1. El primer dia Déu va crear la llum i va separar el dia de la nit
2. El segon dia Déu va dissenyar el firmament (cel) i va dividir les aigües per sobre de les de sota.
3. Durant el tercer dia, Déu va ordenar que les aigües de sota s'apleguessin en un sol lloc, i així la terra ferma va aparèixer. Déu va manar a la terra que produís l'herba verda, les plantes i els arbres fruiters.
4. El quart dia Déu va crear les llums del firmament (el sol, la lluna i les estrelles) per separar la llum de la foscor i per marcar dies, estacions i anys.
5. El cinquè dia Déu va crear els ocells i les criatures marines, i va manar que aquestes fossin fecundes i es reproduïssin.
6. Durant el sisè dia Déu va formar els éssers vius terrestres (bèsties salvatges, animals i rèptils) i, a continuació, va crear l'home i la dona a la seva "imatge i semblança". Déu va dir a les criatures que acabava de crear: "sigueu fructífers, i multipliqueu-vos; ompliu la terra i sotmeteu-la".
7. Després d'haver completat els cels i la terra, Déu va descansar de la seva feina durant el setè dia, i va beneir i santificar el setè dia.

Com es pot veure, en aquest primer relat l'home i la dona es creen en les mateixes condicions, sense distinció i amb igualtat de privilegis.

En el segon relat, Déu primer va crear Adam, el primer home, del fang o la pols. Més tard, va construir el jardí de l'Edèn perquè Adam hi pogués viure. Perquè Adam no estigués sol, Déu va crear els animals i els va presentar a Adam per veure si entre ells n'hi havia algun adequat per fer-li companyia. Com que no en va trobar cap, Déu va adormir Adam, li va treure una costella i en va crear Eva. En aquest segon relat, la dona va ser creada només amb el propòsit de fer companyia a l'home.

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

Durant l'inici de la Creació tot era bonic i perfecte, perquè no existien la maldat ni la tristesa. Adam i Eva vivien feliços i enamorats en el jardí de l'Edèn, i Déu sempre els vigilava. Podien fer el que volguessin en aquest jardí, excepte menjar els fruits de dos arbres molt especials: l'arbre del bé i el mal i l'arbre de la immortalitat, perquè succeirien coses terribles si Eva i Adam menjaven aquests fruits.

La parella va ser feliç fins que, un dia, una serp va xiuxiuejar a l'orella d'Eva que Déu, en realitat, no volia que mengessin aquells fruits, perquè, si ho fessin, Eva i Adam es tornarien tan poderosos com Déu. Eva, meravellada per les mentides de la serp, va menjar-se el fruit de l'arbre del bé i del mal. Després, en va donar una mica a Adam, el qual també va menjar el fruit prohibit. Adam i Eva van aconseguir un gran coneixement amb aquell fruit, coneixement sobre les coses bones i les dolentes. Quan Déu va saber el que havien fet, els va expulsar del paradís i els va condemnar a una vida curta i difícil. Déu va posar querubins a l'entrada del jardí per impedir que els humans poguessin provar els fruits que els farien immortals.

GRECOROMANA *Teogonia*, Hesíode

Segons els mites grecs, al principi del món existia només el Caos. D'aquest sorgiren diversos déus: Gea, Tàrtar, Èreb, Nix i Eros. Nix va engendrar tota sola Tànat, Hipnos i Eris i, juntament amb Èreb, Nix va tenir com a fills Èter i Hèmera. Tàrtar, juntament amb Gea, va tenir el monstre Tifó. Gea, la deessa mare identificada amb la terra, va engendrar espontàniament Pont (el mar), les Muntanyes i Urà (el cel). Pont, juntament amb la seva mare, va engendrar el déu marí Nereu, el pare de les Nereides. Però la unió que va donar més fills és la de Gea i Urà. Com que el Cel cobria la Terra, Gea infantava molts fills d'Urà, els més importants dels quals foren els Titans. Urà, per impedir que els seus fills es rebel·lessin contra ell, va tancar-los a l'interior del Tàrtar. Això provocà que Gea, furiosa, ajudés el seu fill Cronos a mutilar el seu pare i destronar-lo. Per fer-ho, Cronos va tallar els genitals d'Urà amb una dalla, perquè així no pogués engendrar més fills. De la sang i el semen dels genitals d'Urà que, en la caiguda, van anar a parar a la Terra van néixer els Gegants i les Erínies. Quan els genitals caigueren al mar, de la escuma va néixer Afrodita (la deessa de l'amor). Un cop destronat Urà, Cronos va pujar al poder i va començar a governar el món juntament amb la seva esposa Rea fins que ell va començar a actuar tal i com havia fet el seu

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

pare, raó que va provocar que els seus propis fills es rebel·lessin contra ell i el tanquessin al Tàrtar².

Quan Zeus va pujar al poder, el món ja estava format. Poc després de la victòria de l'Olímpic sobre el seu pare, Prometeu va crear l'home a partir del fang, i el tità es va erigir com a defensor de la humanitat. Prometeu va enganyar dues vegades Zeus en benefici dels humans: la primera vegada va aconseguir que Zeus escollís la pitjor part del bou que li era sacrificat, i el segon engany va ser el moment en què Prometeu va aconseguir recuperar el foc per als humans, que Zeus els havia retirat.

Aquestes ofenses van posar Zeus en contra dels humans, i el déu va ordinar un enginyós pla per fer mal als humans. Va ordenar a diversos déus que col·laboressin entre ells i creessin Pandora, la primera dona.

Un cop van haver-la creat, Zeus la va enviar als homes com un present. Al mateix temps, Zeus va donar una caixa a Prometeu, dient-li que hi havia tresors magnífics al

² cf pag 23i següents

seu interior. Prometeu, que desconfiava de Zeus, va demanar al seu germà Epimeteu que li guardés la caixa. Però Epimeteu es va enamorar i casar amb Pandora, la qual, un cop vista la caixa, no va poder reprimir la curiositat de saber què hi havia a dintre, així que va obrir la caixa, de la qual es van escapar tots els mals. Només va quedar dins l'esperança, i per això aquest sentiment és l'últim que perden els humans.

Hesíode contempla cinc edats civilitzadores dels homes: la primera edat és la d'or, que representa els anys de convivència entre els déus i els homes; la segona etapa és l'edat de plata, que correspon al temps que la humanitat passa sota el govern de Zeus; la tercera edat és la dels homes de bronze, que és l'època de les grans guerres gregues; la quarta edat és l'heroica, que és la pròpia de la Guerra de Troia; i, finalment, l'edat de ferro, que és l'edat en què els homes deixen d'adorar les divinitats i es corrompen. Els canvis entre les edats es poden produir de manera natural, però hi sol haver un cataclisme durant el qual els déus destrueixen la humanitat perquè s'ha tornat impietosa, tot i que acaben sobrevivint alguns humans.

COMENTARI

La creació del món difereix notablement segons la mitologia: en la judeocristiana, Déu crea el món en set dies i de forma ordenada i lògica: primer crea el més senzill, i a mesura que passen els dies augmenta la complexitat dels elements que crea; en canvi, la creació grecoromana ve condicionada pels naixements dels diferents déus (sobretot els primers), que representen els elements físics del món i els sentiments dels humans.

Un altre element diferent entre les dues mitologies és la creació de l'ésser humà: Prometeu és qui crea l'home a partir del fang, tot i els recels dels altres déus (especialment Zeus), com un element extern perquè no estava planejada l'existència d'uns éssers com els humans; per contra, en la mitologia judeocristiana, Déu té la intenció de crear la humanitat des del principi.

Tot i que en les dues mitologies existeix el pecat original comès per una dona, les circumstàncies i conseqüències d'aquest pecat varien enormement.

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

COMPARATIVA

La taula següent resumeix els paral·lelismes entre els episodis de les dues mitologies:

	GRECOROMANA	JUDEOCRISTIANA
CREACIÓ DEL MÓN	El món està format per diverses entitats divines que es van diferenciant a partir d'un tot únic i confós anomenat Caos. Fins al naixement dels Olímpics, tots els déus són força abstractes i representen elements generals del món.	Déu va crear el món en set dies, només amb el seu poder. Va treballar durant els sis primers dies, i el setè el va fer servir per descansar
CREACIÓ DE L'HOME	L'home va ser creat pel déu-tità Prometeu a partir del fang. Zeus no va veure amb bons ulls l'acte de Prometeu, si més no d'entrada	Déu va crear l'home a partir del fang o la pols després de crear els animals terrestres (això depèn de la versió del mite)
CREACIÓ DE LA DONA	La dona va ser creada conjuntament per diversos déus amb la intenció de perjudicar els mortals	Depenent de la versió, la dona va ser creada al mateix temps que l'home (primera versió) o va ser creada a partir del primer home (segona versió)
LA DONA CAU EN LA TEMPTACIÓ	Quan Pandora obre la caixa, moguda per la curiositat i la desobediència, esdevé la culpable de que els mals s'escampin entre la humanitat. (Res d'estrany en una cultura misògina com la grega)	Quan Adam i Eva mengen la fruita de l'arbre del bé i del mal, cometen el pecat original. (Però no oblidem el detall que és Eva, convençuda per la serp, qui incita Adam a menjar-ne)
EVOLUCIÓ DE L'HOME	L'home té cinc edats diferents al llarg de la història: l'edat d'or, la de plata, la de bronze, l'heroica i la de ferro.	L'home no evoluciona, si no que manté el mateix aspecte que tenia quan déu el va crear.

2.2. PRINCIPALS DIVINITATS**:

DÉU vs ZEUS / SATANÀS vs HADES

CRISTIANA

El Déu cristià (Jahvè) és considerat pels seus fidels com el creador del món i l'Univers. Es tracta d'una entitat no corpòria i eterna, amb els atributs de l'omnipotència, l'omnisciència i l'omnipresència; els cristians creuen que Déu resideix al Cel, lloc on van les ànimes dels virtuoses quan moren. Els humans van ser creats per aquesta entitat, i són les criatures més importants de la creació; ja que Déu va fer els humans a la seva imatge i semblança. Segons el cristianisme, Déu és, en essència, bo: només castiga els humans que s'ho mereixen, i sempre està predisposat a auxiliar els seus creients; ja sigui donant-los consells o utilitzant els seus poders per protegir-los dels seus enemics.

Malgrat ser les criatures preferides de Déu, els humans han traït la confiança de Déu moltes vegades: el primer pecat fou comès per Adam i Eva, que van desobeir les ordres directes del Senyor i van menjar els fruits de l'arbre prohibit, i això va provocar que els humans fossin expulsats del Paradís. En la Bíblia, s'han registrat els contactes que el Creador va mantenir amb la humanitat, ja fos manifestant-se personalment (a través de somnis, parlant amb els escollits o altres elements sobrenaturals) o comunicant-se amb els seus profetes. Els profetes eren les úniques persones que podien escoltar la veu de Déu. Tot i així, les intervencions de Déu són molt freqüents durant els inicis de la humanitat, però després intervé molt menys.

Jesús de Natzaret era fill de la Verge Maria, la qual havia quedat embarassada gràcies a la voluntat del Senyor. Jesús va néixer a Betlem, perquè els seus pares havien d'anar-hi per ordre de l'emperador August, i fou adorat per uns pastors i pels tres savis d'Orient poc temps després del seu naixement. Jesús i la seva família van viure durant la infància del noi a Egipte, perquè tenien por que els romans matessin Jesús. Quan el fill de Déu tingué trenta anys, se n'anà de casa i començà a difondre el seu missatge per tot Israel. Jesús de Natzaret reuní els dotze apòstols i va predicar la veritat de Déu durant tres anys, fins que fou crucificat pels romans. Jesús va morir, però ressuscità al cap de tres dies. Va parlar amb els seus deixebles i partí cap al Cel, amb la promesa de tornar algun dia.

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

A partir dels ensenyaments del Messies es va fundar el cristianisme, el qual creia que la figura de Déu era una trinitat: Pare, Fill (déu encarnat en cos d'home) i Esperit Sant.

Satanàs és l'encarnació del mal en la religió cristiana. És l'oposat de Déu, i el seu objectiu és reunir el màxim d'ànimes possibles i destronar Déu. Generalment, Satanàs és identificat amb l'àngel caigut Lucífer, el qual es va rebel·lar contra Déu pel fet d'haver de demanar sempre permís i de dependre d'un altre. Quan la revolta de l'àngel fracassà i foren llançats a l'Infern, Satanàs i els seus adeptes van continuar la lluita contra el Senyor, però en aquest cas es tractava d'intentar robar a Déu el màxim nombre d'ànimes. Satanàs habita a l'Infern, juntament amb els seus subordinats, els àngels que van col·laborar amb ell.

Els cristians creuen que les ànimes que respecten a Déu i compleixen la seva voluntat estan capacitades per anar al Cel, també identificat com el Paradís. En canvi, les ànimes dels malvats hauran de passar l'eternitat sota els turments dels dimonis a l'Infern.

GRECOROMANA

Zeus era el rei suprem dels déus. El seu pare Cronos es va empassar els seus germans quan aquests havien acabat de néixer. També volia empassar-se Zeus, però Rea va embolicar una gran pedra amb bolquers perquè Cronos se l'empassés en lloc de Zeus, i va fer arribar el nadó a Creta, on unes nimfes el van amagar i cuidar. Zeus va beure de la llet de la cabra Amaltea i els Curets ballaven danses frenètiques fora de la cova, fent xocar les armes per no fer audibles els crits del nadó al seu pare. Quan Zeus va ser adult, va decidir enderrocar el seu pare tirànic. Amb l'ajuda de la sàvia oceànide Metis, Zeus va aconseguir donar-li al seu pare un emètic, cosa que va provocar que Cronos vomités els seus cinc fills que s'havia empassat anteriorment. Amb l'ajuda dels seus germans, els ciclops i els hecatonquirs, Zeus va enderrocar el seu pare i els Titans que li donaven suport; i els va llançar al Tàrtar, on els hecatonquirs els custodiaven. Un cop vençut Cronos, Zeus, Hades i Posidó es van repartir el món: Zeus va esdevenir el senyor del cel, Posidó el déu del mar i Hades va regnar en el món dels morts. L'Olimp i la terra es van considerar territori comú. En aquest moment també es va reconèixer la supremacia de Zeus.

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

Al cap d'un temps de la victòria de Zeus, Gea es va enfadar amb el seu nét, perquè mantenia els Titans tancats a l'interior del Tàrtar. Va enviar els gegants perquè derrotessin Zeus, però gràcies a Hèracles els Olímpics van aconseguir vèncer aquestes criatures. Llavors, Gea va enviar el més monstruós dels seus fills: Tifó. Zeus i ell van mantenir una lluita titànica i, després d'una gran dificultat, el Crònida es va imposar a Tifó. Després de la seva victòria, Zeus va descendir al Tàrtar i va alliberar els Titans, inclòs el seu pare. D'aquesta manera, el rei suprem i Gea van fer les paus.

Zeus va tenir nombroses amants, esposes i fills. La gran quantitat de fills que va tenir Zeus foren un intent dels humans per lligar-se ells mateixos a la divinitat principal.

Es considera que cada petit aspecte de l'Univers està sota la jurisdicció de Zeus. Ell era l'encarregat de fer complir el destí a tots els éssers, i per això se li va donar el títol de "pare dels déus i dels homes"; i ni tan sols ell tenia l'autoritat suficient com per renegar del destí. Zeus no va ser el creador de la raça humana, però sí que la governava. Zeus era el culpable que els humans tinguessin una vida curta i miserable, i es va enfadar molt amb el tità Prometeu quan aquest se li va oposar en benefici de la humanitat, com quan advertí al seu fill Deucalió que hi hauria un diluvi universal.

Zeus va participar en molts dels mites que es conserven de l'antiga Grècia, pel seu paper com a rei suprem o com per les contínues infidelitats a Hera. Tanmateix, es nota que els grecs tenien un gran respecte pel Crònida, perquè no apareix com a personatge de cap tragèdia grega. Zeus també és un dels déus que té més epítets.

Hades era el déu dels morts en la mitologia grecoromana i un dels cinc germans de Zeus. Vivia als Inferns, el lloc on habitaven les ànimes de les persones quan aquestes morien; i n'era el governant. El seu nom era considerat funest, ja que el regne dels morts tenia el mateix nom que el del seu sobirà. Per això, s'hi referien usant diversos eufemismes: Ebuleu (bon conseller), Climen (cèlebre) o Plutó (el ric), entre altres. Els grecs tenien una concepció d'Hades com una deïtat freda i inflexible, que aplicava implacablement les normes del seu regne a tothom sense discriminació. Els éssers que l'ajuden en la seva tasca són: el barquer Caront, el ca Cèrber i les Fúries, que col·laboren per impedir que els morts escapin i castiguen les pitjors ànimes.

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

Un cop van haver vençut el seu pare, Hades, Zeus i Posidó es van repartir el món. Hades va sortir escollit com a sobirà de les tenebres i, encara que també podia pujar a la terra i a l'Olímp, era un dels déus que menys participa en el món. Aquest déu intervé en molt pocs mites; el més important dels quals és el mite del rapte de Persèfone.

El déu Hades era molt poc venerat pels grecs, perquè aquests creien que el domini d'Hades es limitava només a l'àmbit de la mort i, per tant, no tenia cap interès pels vius adorar-lo.

COMPARATIVA

En les dues taules següents, s'exposa un resum de les principals semblances entre les quatre entitats:

	ZEUS	DÉU/JESÚS
INFÀNCIA	Zeus va créixer a Creta, amagat del seu pare, ja que, de no ser així, Cronos hauria devorat el seu fill sense dubtar-ho.	Jesús de Natzaret va viure a Egipte durant la seva infància, perquè el rei Herodes havia donat ordre de matar tots els infants.
PODER	Zeus és conegut com a pare dels déus i considerat el déu suprem, tot i que ell també s'ha d'inclinar davant la força del destí.	Déu és omnipotent, i no hi ha força a l'univers més poderosa que ell.
DOMINI SOBRE EL MÓN	Zeus va aconseguir governar el món un cop va destronar el seu pare.	Déu va crear el món i l'ha estat governant des del principi dels temps.
DESCENDÈNCIA	Zeus va tenir una nombrosa descendència, gràcies a la seva fertilitat i al gran nombre d'amants que tingué.	Déu només va tenir un fill "legítim", Jesús.
RIVALS	En la seva primera època, Zeus va haver de lluitar contra els Titans, els gegants i Tifó.	Déu ha mantingut una lluita constant amb Satanàs des que aquest es va rebel·lar contra el seu senyor.
LLOC DE RESIDÈNCIA	El mont Olímp	El Cel

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

	HADES	SATANÀS
NAIXEMENT	Hades és germà de Zeus i, per tant, fill de Cronos.	Satanàs va ser creat, com tot l'Univers, per Déu.
PODER	Hades és un dels tres déus més poderosos, però el seu terrorífic poder l'allunya d'altres protagonismes.	Satan té un poder molt gran, només superat (probablement) pel de Déu.
SUBORDINATS	Hades té com a ajudants en la seva tasca el barquer Caront, el Ca Cèrber i les Fúries.	Satanàs té sota les seves ordres una gran quantitat de dimonis, que són els àngels que es van rebel·lar amb ell.
ÀNIMES QUE CONTROLLEN	Hades és el déu de tots els morts, tant dels més virtuoses com dels pitjors criminals. És un déu just i imparcial, que sempre compleix la llei del seu regne.	Satanàs només s'encarrega de castigar, juntament amb tots els dimonis, les ànimes de les persones corruptes.
RIVALS	Hades va lluitar al costat de Zeus contra el seu pare, per tant, els seus enemics són els Titans.	Satanàs ha mantingut una lluita constant amb Déu des que es va rebel·lar.
LLOC DE RESIDÈNCIA	Hades o Inferns	L'Infern

COMENTARI

Les figures de les divinitats principals de les dues mitologies presenten certes semblances i diferències entre elles: primer de tot, tant Zeus com Déu són els éssers més poderosos, governen des dels cels i les seves voluntats són absolutes; paral·lelament, Hades i Satanàs viuen a l'Infern/s, els quals governen, tot i les divergències existents entre aquests indrets. Una diferència clau entre les principals divinitats, però, és la mostra d'imperfeció dels déus grecs; al contrari que Déu i Satanàs, els quals no mostren sentiments ni duen a terme accions allunyades de la concepció del bé i del mal que representen. No se sap quan van néixer de Déu i Satanàs, al contrari que Zeus i Hades. A més, just després dels naixements de Zeus i Jesús aquests han de ser amagats.

2.3. LUCÍFER*: DIMONI vs PRIMER ESTEL

CRISTIANA

Lucífer és el rei dels dimonis, i se sol identificar amb Satanàs; tot i que en principi es tracta de dos éssers diferents. El seu nom significa el que porta llum. Lucífer era un àngel molt important i estimat per Déu, però odiava ser sempre el segon, haver de demanar permís per poder fer les coses. Així que aquest àngel es va rebel·lar contra el Creador, juntament amb un terç dels seus companys. El bàndol de Déu va ser el vencedor, i Lucífer, juntament amb tots els seus partidaris, va ser expulsat del Cel i llançat a l'Infern, on es va erigir príncep dels dimonis.

GRECOROMANA

Segons la mitologia grecoromana, Fósfor és un déu fill d'Astreu i Eos. És la personificació de l'estel del matí (*Luciferus* -que porta la llum- és en realitat el planeta Venus en la seva aparició matinal) i és l'oposat de *Hesperus* l'estel del vespre. També és l'encarregat d'ungir i treure els cavalls de foc del carro d'Hèlios. Els antics se l'imaginaven com un jove amb una torxa a la mà, que apareixia al cel poc abans de l'aurora i tancava la marxa dels estels. San Jerònim va traduir el seu nom com a Lucífer, d'aquí que també se'l conegui així.

COMENTARI

La semblança d'aquests dos personatges no va més enllà del seu nom, perquè són molt diferents. És curiós de considerar que el príncep dels dimonis sigui anomenat portador de llum, en el seu cas va acabar essent de la llum que desprèn el foc infernal. A més, en la mitologia grega, Lucífer és poc més que un personatge secundari.

2.4. PARADÍS*: EDÈN vs JARDÍ DE LES HESPÈRIDES

JUDEOCRISTIANA *Gènesi*

L'Edèn és el lloc on es va establir Adam i on fou creada Eva. Era un paradís ple “d'arbres agradables de mirar i bons per menjar”, però al bell mig n'hi havia dos d'especials: l'Arbre de la Vida i l'Arbre del coneixement del Bé i del Mal. Adam i Eva podien viure en aquest jardí i menjar tot el que volien, excepte els fruits dels dos arbres especials. Un dia, una serp s'aparegué a Eva i li va explicar que si menjava el fruit³ de l'arbre prohibit no moriria, i seria com Déu. Aleshores, la dona en va menjar i en va donar a Adam, que també en va provar. Immediatament va aparèixer Déu, que va maleir la serp i va expulsar la parella del jardí de l'Edèn. Després de l'engany, Déu va posar uns querubins a l'entrada amb una espasa flamejant per evitar que tornessin a entrar al paradís.

GRECOROMANA

El Jardí de les Hespèrides va ser un lloc mític situat fora del món conegut, més o menys ubicat prop del desert de Líbia. Aquest jardí era un regal que el déu Zeus havia fet a la seva esposa, Hera. En aquest magnífic jardí s'hi trobava l'arbre de la vida, que produïa pomes d'or que donaven la immortalitat. Ladó, un drac de cent caps que mai dormia, era l'encarregat de vigilar l'arbre i el jardí. Les pomes d'or no podien sortir del recinte per ordre d'Hera, tot i que Hèracles va robar-ne algunes amb l'ajuda d'Atlant per realitzar el seu onzè treball.

COMENTARI

En les dues cultures existeix la llegenda d'un jardí fantàstic, on s'hi ubica la fruita de la immortalitat. Aquest jardí és de difícil accés, i és curiós el fet que els dos arbres

---

³ Encara que a la Bíblia no s'especifica quin és el fruit prohibit, en la iconografia cristiana ha quedat fixat com una poma.

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

tinguin el mateix nom, i que l'element foc guardi els dos llocs sagrats (un drac i espases flamejants).

La seva ubicació, però, era a llocs oposats: l'Edèn sembla ser que estava situat a orient, i el jardí de les Hespèrides (εσπερον, la tarda) a occident.

2.5. PECAT ORIGINAL**:

EVA (POMA) vs PANDORA (COFRE)

JUDEOCRISTIANA

Eva era la dona d'Adam segons el Gènesi. Els dos vivien al jardí de l'Edèn, paradís que Déu havia construït perquè fos la residència dels humans. Adam i Eva podien fer el que volguessin en aquell jardí excepte menjar-se els fruits de dos arbres: l'arbre del bé i el mal i l'arbre de la immortalitat. Un dia, una serp (o Satanàs disfressat) va convèncer Eva que es mengés la poma, tot dient-li que seria tan poderosa i sàvia com Déu. Eva també va oferir-li una mica de la poma a Adam, que també en menjà. Quan Déu va saber què havien fet, els va expulsar del Paradís i els va condemnar a viure una vida difícil i mortal. A més, va posar querubins amb espases de foc perquè protegissin les portes de l'Edèn.

GRECOROMANA

Pandora va ser la primera humana, creada conjuntament entre diferents déus com Hefest, Afrodita o Atena. Zeus va ordenar crear-la per tal de desacreditar Prometeu i utilitzar-la perquè fos una plaga pels humans. Els déus la van enviar perquè es casés amb Epimeteu, germà de Prometeu. Segons algunes versions, els déus li van donar una caixa que contenia tots els mals del món, i li van dir que no l'obris. Posant en pràctica els defectes amb què l'havien equipat els déus, Pandora obrí la caixa i va escampar tots els mals que assetgen la humanitat. Només va quedar a dins la caixa l'esperança, que és precisament l'últim que perden els humans. Una altra versió afirma que la caixa era de Prometeu, però que aquest la va donar al seu germà Epimeteu perquè la guardés. Pandora, en veure la caixa, la va obrir i va escampar els mals, excepte l'esperança.

Pandora i Epimeteu tingueren una filla, Pirra, que es va casar amb Deucalió i va sobreviure al diluvi universal.

COMENTARI

Aquests dos episodis representen el pecat original i les conseqüències que se'n deriven, les quals són molt semblants entre les dues mitologies. Tant en l'una com en l'altra a partir d'aquests fets, protagonitzats per Eva i Pandora, la raça humana

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

coneixerà el sofriment, les maldats, la infelicitat,... i tot per culpa de la debilitat d'un ésser, la dona, que des d'aleshores i durant molts segles en les nostres cultures ha estat silenciada, en un segon pla. Pot semblar agosarat, però... podríem afirmar que la desigualtat de sexes comença allà i dura fins al segle XX?

2.6. LA SERP COM A SÍMBOL*: LA SERP DEL PARADÍS vs ASCLEPI

JUDEOCRISTIANA

La serp és l'animal que representa Satanàs i el mal, segons és narrat a la Bíblia, tot i que hi ha una certa contradicció per culpa de la història de Moisès. Ja des dels seus inicis la serp és un animal que té problemes amb Déu. El rèptil té un paper molt important en l'expulsió d'Adam i Eva del paradís, ja que va ser una serp qui va temptar Eva a menjar-se la fruita del pecat (de vegades s'interpreta que la serp era en realitat Satanàs disfressat). És comú trobar representada la serp amb una poma a la boca (símbol del pecat original) sent esclafada per Maria.

GRECOROMANA

Asclepi era el déu de la medicina, fill d'Apol·lo i Coronis. Hermes (o el seu pare Apol·lo) el va fer néixer del cos de la seva mare un cop aquesta havia mort, però hi ha altres versions sobre el naixement d'Asclepi. Tot i que era un déu, es creu que va morir assassinat per Zeus, com a càstig per haver-se atrevit a reviure un mort. Es deia que Asclepi s'havia reencarnat en una serp, i per això aquest animal es va consagrar a aquest déu i va passar a ser el símbol del remei curatiu, ja que els antics es figuraven que coneixien els remeis gràcies a Asclepi. Amb el deu Esculapi, les serps van ser més venerades a Roma.

COMENTARI

La serp és un símbol que ha tingut diferents significats en la majoria de cultures, des de la mesopotàmica fins a l'egípcia. En aquesta comparació, es pot veure la diferència que suposa la figura de la serp en la mitologia grecoromana on esdevé un símbol positiu, de curació, gairebé com un pressentiment de l'homeopatia, la curació gràcies a allò que ha causat el dany (de la serp s'extreu l'antídot contra el dany causat per la serp) i, per contra, el paper gairebé sempre maligne que representa en la mitologia i iconografia judeocristiana.

2.7. FRATRICIDI**:**CAÏM I ABEL vs RÒMUL I REM****JUDEOCRISTIANA**

Eva, després de ser expulsada del paradís, va tenir a Caïm i a Abel. Van passar els anys i Caïm es va dedicar a l'agricultura i Abel a la ramaderia.

Els dos feien ofrenes a Déu: el primer oferia els primers fruits de les seves collites i el segon els millors animals del seu ramat.

Déu preferia les ofrenes d'Abel, i Caïm, en sentir-se rebutjat, envejava el seu germà i, finalment, un dia el va matar. Déu el va condemnar a vagar pel món i el marcà perquè tothom el pogués reconèixer.

GRECOROMANA⁴

El pastor Fàustul, va recollir els infants Ròmul i Rem de la vora del riu, on els havia estat alletant una lloba. Juntament amb la seva dona, Aca Larència els van educar fins que van convertir-se en adults. Van tornar a Alba Longa, la seva ciutat, i van ajudar a retornar el poder al seu avi Numítor (ja que li havia estat usurpat per Amuli, el seu germà).

Llavors, els bessons Ròmul i Rem decideixen fundar una ciutat allà on van ser trobats. Però immediatament sorgeix la disputa de quin dels dos germans donarà nom a la ciutat i en serà rei, ja que entre ells dos no hi ha un primogènit. Així decideixen dirimir la qüestió mitjançant la consulta dels auguris. Primer sembla que afavoreixin Rem, perquè és el primer a veure sis voltors, però tot seguit Ròmul en veu el doble. Ròmul, doncs, es proclama rei i traça els límits sagrats de la nova ciutat al voltant del Palatí, amb una arada estirada per un toro i una vedella. Rem, sense acceptar la seva derrota, desafia l'autoritat del seu germà saltant el solc que assenyala el traçat de la futura muralla, i Ròmul el mata travessant-lo amb una llança. Així, Roma, tal com Ròmul anomenà la ciutat, va néixer d'un fratricidi.

---

⁴ cf pàg 52

COMENTARI

Un fratricidi és un delicte molt greu, i tant en el cristianisme com a la mitologia grecoromana en podem trobar exemples. En el cas de Ròmul i Rem, el primer era el vencedor: els déus l'havien escollit, mitjançant els auspicis, per fundar la nova ciutat; i com que Rem estava enfadat el va desafiar. Però va ser Ròmul qui el va matar, al contrari que en el cas de Caïm i Abel, que el primer mata el segon perquè aquest és el preferit de Déu. Però malgrat aquestes diferències, els dos episodis formen part del començament: Caïm i Abel eren els fills dels primers humans, i Ròmul és el fundador de Roma; podríem dir que totes dues històries comencen amb un fratricidi.

2.8. VIDA MOLT LLARGA*: MATUSALEM vs SIBIL·LA

JUDEOCRISTIANA *Llibre d'Ènoc*

Matusalem es diu que va ser l'home més vell dels personatges bíblics. Fill d'Ènoc, el profeta, i pare de Lèmec, va morir a l'edat de nou-cents seixanta-nou anys; poc abans que comencés el diluvi universal. Quan va néixer el seu nét Noè, va anar a la fi del món a buscar el seu pare, qui va profetitzar que durant la vida del nounat tindria lloc el diluvi universal.

L'home ha perdut el dret de viure una vida longeva a causa de la seva corrupció. Matusalem va ser l'últim home que va viure aquesta gran quantitat d'anys.

GRECOROMANA

Les sibil·les eren dones consagrades al servei d'Apol·lo, que els va concedir el do de la profecia. Les seves profecies eren famoses i molt valorades, tot i que estaven expressades en forma d'enigma. La més famosa de totes les sibil·les fou la de Cumes, anomenada Demòfile o Amaltea. El déu Apol·lo va prometre concedir-li el que volgués si es convertia en la seva amant. Demòfile va demanar viure tants anys com grans de sorra hi havia en un grapat. Com que n'hi havia mil, Demòfile va viure mil anys. Però no va demanar poder-los viure mantenint-se jove, i, quan va deixar de ser l'amant del déu, va continuar envellint. Va acabar tan vella i arrugada, que s'assemblava a una cigala i la van tancar dins d'una gàbia penjada al sostre del temple d'Apol·lo de Cumes.

Hi ha moltes llegendes al voltant de la sibil·la de Cumes. Es diu que va ser ella qui va fer possible el viatge d'Enees al món dels morts; o qui va vendre els llibres de profecies al rei de Roma Tarquini el Superb.

COMENTARI

La gran semblança entre aquests dos personatges és l'enorme quantitat d'anys que van viure. A més, tots dos anaven envellint a mesura que passaven els anys.

2.9. BENEFACTORS DELS HUMANS**: AZAZEL vs PROMETEU

JUDEOCRISTIANA *Llibre d'Enoc*

Azazel era el líder dels grigori (observadors), un grup d'àngels caiguts que van copular amb dones humanes i van donar lloc a una raça de gegants coneguda com a Nephilim. Azazel és especialment conegut perquè fou ell qui va ensenyar els humans a utilitzar el foc, a crear armes i a fabricar i utilitzar els cosmètics, entre d'altres. Per culpa dels seus ensenyaments, Déu va destruir el món amb el diluvi universal; per purificar el que Azazel havia corromput.

GRECOROMANA

Prometeu és un tità, fill de Jàpet i Temis. Es considera benefactor de la humanitat. Prometeu va enganyar dues vegades Zeus en benefici dels humans:

- La primera vegada, a Mecone, en el decurs d'un sacrifici solemne, va fer dues parts d'un bou: en l'una va posar sota la pell la carn i les entranyes, i en l'altra va posar els ossos pelats coberts amb greix blanc. Llavors va fer triar a Zeus quina part volia per ell, ja que la resta es quedaria pels homes. Zeus va triar la part recoberta de greix que feia suposar una esplèndida carn a sota, però quan va veure els ossos blancs va sentir rancúnia envers Prometeu i els mortals, i va castigar-los retirant-los el foc.
- Però Prometeu va robar el foc de la farga d'Hefest i el va retornar als homes, com a segon engany a Zeus. Prometeu va ser castigat fortament.

Prometheus Carrying Fire,
Jan Cossiers

COMENTARI

Els dos personatges són éssers superiors que van proporcionar coneixements molt importants als humans: l'ús del foc n'és un exemple clar. Però, mentre Prometeu ho feia per protegir els humans, Azazel només volia ferir Déu a través de les seves criatures predilectes. Tot i això, ambdós reben un càstig, encara que no sigui directament.

2.10. EL GRAN DILUVI UNIVERSAL***: NOÈ vs DEUCALIÓ I PIRRA

JUDEOCRISTIANA *La Bíblia, Gènesi*

Quan Déu va adonar-se que la pau i l'ordre del món havia desaparegut, i tot s'havia convertit en lluita i violència, ja que tant Adam i Eva com Caïm havien pecat, va decidir exterminar tots els éssers vius. Però va voler salvar Noè, perquè la raça humana no desaparegués totalment.

Déu va ordenar a Noè que construís una arca molt gran, que hi entrés amb tota la seva família i una parella d'animals de cada espècie. Va ploure durant quaranta dies, i l'arca va quedar-se fixa sobre les muntanyes de l'Ararat.

Noè va saber que la terra s'havia assecat quan no va tornar el colom que havia deixat anar, i Déu va manar a Noè que sortís de l'arca. Aquest va construir un altar i li va fer un sacrifici d'animals.

Una arca damunt del mont Ararat. Greenpeace la va construir per alertar del canvi climàtic.

GRECOROMANA *Les Metamorfosis I, Ovidi*

Quan Zeus/Júpiter va veure que els homes de l'Edat de Bronze⁵ eren un estirp plena de vicis, va decidir destruir-los, i va enviar-los un gran diluvi per ofegar-los a tots. Només es van poder salvar dues persones justes: Deucalió i Pirra. Deucalió era fill de Prometeu i Clímene, i Pirra, d'Epimeteu i de Pandora (la primera mortal).

Seguint els consells de Prometeu, Deucalió i Pirra van construir una arca carregada de menjar, on van introduir-se. Durant nou dies i nou nits van flotar sobre les aigües del diluvi, fins que van arribar al cim del mont Parnàs (o bé prop de Dodona), on van desembarcar i van fer un sacrifici d'acció de gràcies a Zeus per la seva preservació.

Deucalió i Pirra, preocupats, van anar a consultar un oracle i Zeus/Júpiter va enviar Hermes/Mercuri, que els va oferir la realització del desig que volguessin. Ells van

⁵ A *Els treballs i els dies*, Hesíode narra un mite sobre les diferents races que han existit des de l'inici de la humanitat. Al començament hi va haver una raça d'or, quan Cronos regnava al cel, i els homes vivien com déus, lliures de preocupacions i de misèria. Després, la raça de plata corresponia a la humanitat sota el regne de Zeus, i la de bronze equivalia a les grans guerres gregues.

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

demanar una nova raça d'humans, i Zeus va ordenar-los que llancessin per sobre de les seves espatlles els ossos de les seves mares, que no eren res més que les pedres de la terra. De les pedres que va llançar Deucalió en van néixer homes, i de les pedres de Pirra en van néixer les dones.

COMPARATIVA

	GRECOROMANA	JUDEOCRISTIANA
OBJECTIU	Zeus/Júpiter està cansat dels homes de l'Edat de Bronze, i vol ofegar-los amb una gran diluvi.	Déu està cansat de les lluites i violències dels homes, i decideix deixar-ho tot com abans enviant un gran diluvi.
A QUI SALVA?	Deucalió i Pirra	Noè, família i una parella de cada espècie
PER QUÈ VOL SALVAR-LOS?	Zeus/Júpiter decideix salvar Deucalió i Pirra, perquè són justos, i necessita una parella de mortals que repobli la terra.	Déu decideix salvar Noè perquè és bo, i necessita una família que repobli la terra.
COM ES SALVEN?	Prometeu els ordena que facin una petita arca	Déu li ordena que construeixi una gran arca
DURADA DEL DILUVI	9 dies	40 dies
ZONA ON DESEMBARQUEN	Parnàs o prop de Dodona	Mont Ararat
SACRIFICI	En acabar, els dos fan un sacrifici per donar gràcies	

REFERÈNCIES AMB LA REALITAT

Molts estudiosos creuen que el mite de la Bíblia, el més conegut de tots els diluvis, és una versió del mateix mite babilònic, on ja apareix l'arca, el càstig diví, els ocells que anuncien la terra i la salvació dels seleccionats. Aquest mite es recull a l'Epopeia de Gilgamesh, el poema Atrahasis i diverses taules sumèries i accàdies força antigues. Els hebreus haurien conegut el mite durant la seva època d'exili a Babilònia i l'haurien adaptat a la seva cultura.

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

La mitologia grega hauria heretat també aquesta història, personificada en Deucalió, que se salva del diluvi aconsellat pel seu pare Prometeu, també gràcies a una arca. Tradicions com la hindú, la maia o l'asteca recullen també grans inundacions, fet que recolzaria la hipòtesi de la realitat d'un diluvi, ja que aquests pobles no van tenir contacte amb la font mesopotàmica. Però les seves històries tenen elements propis que al·ludeixen més aviat a la creació a partir de l'aigua. Es manté, però, la constant del càstig diví per la maldat dels homes. S'han trobat fins a cinc-centes versions diferents del diluvi, fet que demostra que és un mite universal i que ha estimulat diversos estudis per intentar demostrar-lo.

COMENTARI

La història del diluvi universal és present tant a la mitologia grecoromana com a la cultura judeocristiana, i a totes dues hi té un paper molt important, ja que es considera una purga de la civilització, i vol marcar un abans i un després en la conducta de l'home. Però en aquest cas, el fet de que una història molt igual es repeteixi en les dues, també pot estar justificat per una gran pluja que realment va existir o per una època de desglaç, no tan llunyana, que va fer pujar considerablement el nivell de les aigües.

2.11. L'ARC DE SANT MARTÍ*: NOÈ vs IRIS

JUDEOCRISTINANA

Quan Noè va desembarcar de la seva arca va oferir un sacrifici a Déu, i aquest va fer aparèixer un arc de Sant Martí sobre la terra. Va prometre que ja mai més cap altre diluvi destruiria la terra, i l'arc de Sant Martí servia de recordatori.

GRECOROMANA

Iris és l'encarregada de transmetre els missatges, les ordres o els consells dels déus, com Hermes, però aquesta està sobretot al servei de Zeus i d'Hera. Iris ve representada per l'arc de Sant Martí, la unió entre el cel i la terra, els déus i els homes.

COMENTARI

A l'antiguitat, un fenomen inexplicable com és l'arc de Sant Martí s'interpreta de diferents maneres pel cristianisme i per la mitologia grecoromana, tot i que essencialment s'entén com la connexió entre el cel i la terra.

2.12. RESSENTIMENT CAP ALS FILLS DEL MARIT*: SARA vs INO

JUDEOCRISTIANA

Sara era la dona d'Abraham. Encara que Déu havia promès a Abraham que tindria molts descendents, tant Sara com el seu espòs ja eren grans. Creient que no podria tenir fills, Sara demanà a Abraham que tingués un fill amb una de les seves esclaves, Hagar. Aquesta va donar a llum a Ismael, pare fundador dels ismaelites. Quan va néixer Isaac, Sara va demanar a Abraham que expulsés Hagar i el seu fill (algunes versions afirmen que fou Al·là qui ordenà que Hagar i Ismael havien de marxar). Fos com fos, el cas és que tant l'esclava com el seu fill van haver de marxar de la casa d'Abraham i internar-se en el desert.

GRECOROMANA

Ino, filla de Cadme i Harmonia de Tebes, era la segona esposa del rei Atamant. El seu espòs tenia dos fills del matrimoni previ, i Ino tenia por i gelosia d'aquests dos nens, així que planejà la manera de matar-los. Va convèncer unes quantes dones que torressin les llavors del blat, de manera que la collita d'aquell any va ser desastrosa. Quan Atamant va consultar els oracles, aquests (subornats per Ino) li van dir que havia de sacrificar els seus dos primers fills, Frixos i Hel·le, perquè s'acabessin les males collites. Quan el rei estava a punt de matar els seus fills, va aparèixer un moltó volador que se'ls endugué a la Còlquida.

COMENTARI

Aquests dos episodis estan connectats pel fet que les dues dones (Ino i Sara) tenen gelosia de les parelles prèvies dels seus respectius marits (Nèfele i Hagar) i por dels fills d'aquestes. Per desprendre's d'aquest perill potencial, obliguen els seus marits a intentar matar o a expulsar l'altra família.

2.13. EL SACRIFICI D'UN FILL**: ISAAC vs IFIGÈNIA

JUDEOCRISTIANA

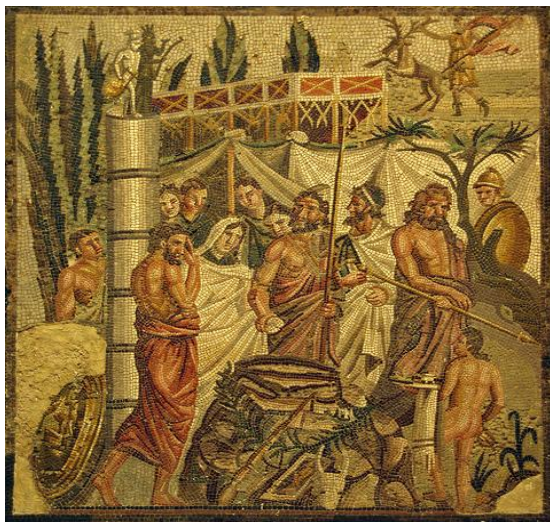
Isaac era el fill d'Abraham i Sara, ells l'estimaven molt perquè els havia costat molt tenir-lo. Quan el noi tenia vint-i-cinc anys, Déu va demanar a Abraham que li sacrificés el seu fill. Malgrat que era una petició molt dolorosa, Abraham estava disposat a complir-la. Quan es disposava a col·locar el seu fill sobre l'altar, un àngel va aturar-lo i va dir-li que Déu havia comprovat la fe d'Abraham, i li va reiterar la promesa de tenir una nombrosa descendència. En lloc seu, van sacrificar un xai.

El sacrifici d'Isaac, Caravaggio

GRECOROMANA

Ifigènia era una de les filles d'Agamèmnon i Clitemnestra, reis de Micenes. El seu pare, cap de les tropes gregues i molt interessat en apoderar-se de Troia, havia provocat la còlera de la deessa Àrtemis, i els vaixells no podien salpar d'Àulide cap a Troia per falta de vent. Calcas va predir que Ifigènia havia de ser sacrificada per apaivagar la ira de la deessa de la caça. Fent creure a la noia que es casaria amb Aquil·leu, Ifigènia va desplaçar-se fins Àulide, on estaven acampades les tropes gregues. Un cop allà, el seu pare la va sacrificar. Hi ha variants que afirmen que la deessa Àrtemis va canviar en l'últim moment la jove per una cérvola. De tota manera, les tropes van poder salpar per complir la seva missió.

Mosaïc del sacrifici d'Ifigènia trobat a Empúries

COMENTARI

Per tal d'aconseguir el favor dels déus respectius i apaivagar-los, tant Abraham com Agamèmnon van estar disposats a sacrificar els seus fills; alguna variant afirma que el rei grec va arribar a fer-ho i no pas per veneració cap a la divinitat, sinó per no veure frenada la seva ambició de conquerir Troia o, com voldria la versió més edulcorada, per anar a recuperar la seva cunyada Hel·lena, però... Qui sacrifica una filla per poder anar a cercar una cunyada? Tot i així, sembla que en tots dos casos la víctima va ser substituïda per un animal, donant a entendre que fins i tot els déus tenen sentiments i que només estaven posant a prova els seus fidels.

2.14. SEGONES OPORTUNITATS**: DONA DE LOT vs EURÍDICE

JUDEOCRISTIANA *Gènesi*

Sodoma i Gomorra eren dues ciutats molt corruptes que Déu volia destruir, perquè els seus habitants tenien un mal comportament.

Déu només va voler salvar d'entre els habitants de Sodoma els que considerà purs d'esperit: Lot, nebot de l'Abraham, la seva dona i les seves filles. Els àngels els van dir que marxessin sense mirar enrere. La família fugia de la ciutat quan va començar la destrucció, una pluja de foc i sofre.

La destrucció de Sodoma i Gomorra, de John Martin (1832)

Tot i així, la dona de Lot no va poder resistir la temptació i, en girar la vista, va convertir-se immediatament en una estàtua de sal.

GRECOROMANA

Orpheus and Euridice de George Frederick Watts

Un dia que Eurídice es passejava pel prat amb les seves companyes una serp la va mossegar causant-li la mort, i Orfeu, que l'estimava, va decidir baixar a l'Hades per recuperar-la. Amb els seus deliciosos cants va aconseguir commoure les divinitats infernals, que, fent una excepció, li van permetre que Eurídice el seguís de retorn al món dels vius, però amb la condició que no provés de mirar-la

abans de sortir a la llum del sol.

Quan eren molt a prop de sortir de l'Hades, Orfeu ja no podia resistir més el desig de tornar-la a veure, i es va girar. Immediatament, una força invisible va arrossegar Eurídice una altra vegada cap a l'infern, i Orfeu va haver de tornar sol al món dels vius.

COMENTARI

Tant en una història com en l'altra, no poder aguantar el desig i la temptació té unes conseqüències molt dolentes. En les dues històries es dona una segona oportunitat: Eurídice pot tornar a la vida i la dona de Lot pot salvar-se de la destrucció, però l'incompliment de la condició posada per la divinitat provoca el desastre, tot i que en el cas d'Eurídice, Orfeu és el culpable.

2.15. RELACIONS AMB MOLTES DONES*: JACOB vs ZEUS

JUDEOCRISTIANA

Jacob fou el nét d'Abraham, i el fill d'Isaac i Rebeca. Va haver de fugir de casa seva quan va enganyar el seu pare per poder-se quedar amb l'herència que li corresponia al seu germà, que, per aquest motiu, el volia matar. Va anar a viure amb el seu oncle Laban, i allà es va casar amb les dues filles d'aquest. Jacob va tenir set fills amb la seva primera dona, Lea: Rubén, Simon, Levi, Judà, Isacar, Zabulon i la seva única filla, Dina. Per culpa de la gelosia que es tenien les dues germanes, aquestes van demanar a Jacob que deixés embarassades a les seves esclaves personals: Bilha va tenir a Dan i Neftalí, i Zilpa va engendrar Gad i Aser. Amb la seva dona més estimada, Raquel, va tenir Josep i Benjamí. Els seus fills són els fundadors de les dotze tribus jueves.

GRECOROMANA

Zeus és conegut per les seves freqüents infidelitats a la seva esposa Hera, tant amb mortals com amb deesses. Hera, que és molt gelosa, persegueix sistemàticament totes les amants de Zeus, siguin divines o simples mortals, i a tots els bastards del déu (que eren molts). Irònicament, Hera és la deessa del matrimoni. Les principals esposes i amants de Zeus són:

- **Metis** va ser la primera esposa oficial de Zeus. Era una nimfa que va ajudar el déu a derrocar el seu pare. Fent cas d'una profecia, Zeus va haver-se d'empassar Metis per impedir que li donés un descendent home. Uns mesos després d'aquest acte va néixer Atena del cap de Zeus.
- **Temis** va ser la segona esposa de Zeus, i amb ell va engendrar les Hores i les Moires. Era una Titànida.
- **Hera** fou la tercera i definitiva esposa de Zeus, germana del mateix i amb qui va tenir diversos fills: Hebe, Ilitia, Ares. Quan a Hefest, la paternitat de Zeus és dubtosa.
- **Mnemòsine** una Titànida amant de Zeus. Va jaure amb el Crònida durant nou nits, i li va donar nou filles: les Muses.
- **Eurínome**, també una deessa amb qui Zeus va tenir filles: les Càrites o Gràcies.

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

- **Leto** una altra deessa amb qui el déu suprem va tenir descendència. Aquesta va engendrar dos bessons: Àrtemis i Apol·lo.
- Una de les mortals amb qui Zeus va passar la nit va ser **Alcmena**, la mare de l'heroi grec més poderós de la mitologia clàssica: Hèracles.
- **Dànae** fou una princesa a qui Zeus va donar un fill heroic, Perseu.
- **Io** fou estimada per Zeus, després convertida en vaca, perseguida per un tàvec enviat per Hera, vigilada per Argos i reconvertida en humana. Va donar a llum a Èpafos.
- **Europa** va ser raptada per Zeus en forma de brau i portada a Creta, on va jaure amb el Crònida i va engendrar Minos, Sarpèdon i Radamantis.
- **Sèmele** fou una mortal que morí mentre estava embarassada de Dionís, a causa d'un engany d'Hera. Zeus va trasplantar el nadó a la seva cuixa, d'on va néixer al cap de tres mesos perfectament format.
- **Leda** va ser estimada per Zeus mentre els dos estaven convertits en oca i cigne, respectivament. Leda posà dos ous, dels quals van néixer Clitemnestra, Helena i els Dioscurs.
- **Maia** fou la mare del déu Hermes, i va ser una de les amants de Zeus.
- Finalment, **Electra** va tenir a Dàrdan i l'asió amb el déu suprem.

COMENTARI

En aquella època, era molt comú que els homes tinguessin una gran quantitat de dones i fills; a més, es considerava que els homes poderosos també eren molt fèrtils, i aquests dos personatges probablement són els representants d'aquesta idea. En el cas de la tradició judeocristiana podem parlar obertament de poligàmia consentida, mentre en la tradició grecoromana no existeix la poligàmia oficial, però sí la figura oficial de la/les concubina/es, fins i tot compartint casa amb l'esposa legítima.

2.16. VIDENTS*:**JOSEP D'EGIPTE vs CALCAS / FINEU****JUDEOCRISTIANA**

Josep era el fill preferit de Jacob, i per això els seus germans n'estaven gelosos i el van vendre a un grup d'israelites com a esclau. Josep va ser venut a un oficial del faraó anomenat Putifar. La dona d'aquest va intentar seduir Josep, però el noi s'hi negava cada vegada. La dona, molesta per aquest fet, va convèncer a tothom que Josep l'havia intentat violar. A la presó, Josep era conegut perquè sabia interpretar els somnis que li explicaven les persones. El coper del faraó, quan va ser alliberat de la presó, va explicar a aquest l'existència de Josep. El sobirà, que feia temps que tenia uns somnis que l'angoixaven i que ningú havia estat capaç d'explicar, va fer cridar Josep perquè els interpretés. Després de fer-ho, el faraó va anomenar Josep el seu home de confiança. Gràcies a l'hebreu, el poble d'Egipte es va salvar de la fam i la misèria.

GRECOROMANA

Fineu va ser l'home que va indicar als argonautes el camí per arribar a la Còlquida i passar sense perill les roques Simplègades. Quan el van conèixer els argonautes, Fineu era un home cec i vell, que es moria de fam perquè les harpies no li permetien menjar. Hi ha moltes variants sobre les causes que van portar Fineu a aquest càstig. Una d'elles afirma que Fineu tenia el do de la vidència gràcies a Apol·lo, però va revelar als homes coses que aquests no estaven preparats per saber; així que Zeus el va castigar enviant-li les harpies.

Calcas va ser el principal vident de les tropes gregues durant l'assalt a Troia i especialment del principal cabdill, Agamèmnon. Es creia que era un sacerdot de la deessa Àrtemis. Calcas interpretava el vol dels ocells per endevinar el futur, i va predir molts dels esdeveniments que van passar durant el setge. Calcas va morir, tal i com ell havia predit, després de conèixer un profeta que era millor que ell.

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

CONCLUSIONS

Tot i que utilitzen mètodes diferents, tots els personatges anteriors tenen la capacitat d'endevinar el que passarà en el futur, si bé no tenen cap manera d'influir en el destí que coneixen. A més, els vidents estan afavorits pels seus déus respectius.

2.17. SIMULACIÓ D'UNA VIOLACIÓ**: DONA DE PUTIFAR vs FEDRA

JUDEOCRISTIANA

Aquesta dona era l'esposa de l'egipci que havia comprat Josep com a esclau. Josep era un home jove i ben plantat, i la dona de Putifar feia temps que s'hi havia fixat. Va intentar seduir Josep moltes vegades, però aquest s'hi resistia, argumentant que Putifar confiava en ell i, a més, ella estava casada. Un dia, la dona va acorralar Josep, però aquest va escapar deixant una túnica buida. Llavors, la dona de Putifar va fer creure a tothom que Josep l'havia intentat violar. Putifar va fer detenir i empresonar Josep.

GRECOROMANA

Fedra, la filla del rei de Creta Minos i de Pasífae, es va casar amb Teseu per formar una aliança entre Creta i Atenes. Al cap de poc temps de casar-se amb Teseu, Fedra es va enamorar apassionadament d'Hipòlit, el fill de Teseu i una reina amazona. Hipòlit, a qui no interessaven les dones, va rebutjar Fedra i va quedar escandalitzat per la declaració d'amor d'aquesta. Fedra va escriure una carta dient que Hipòlit l'havia intentat seduir (o segons la tragèdia Hipòlit, que l'havia violat), i després es va penjar. Teseu, furios amb el comportament del seu fill, va llançar-li una maledicció. Hipòlit va morir esclafat pels seus propis cavalls quan aquests el van estimbar del carro.

COMENTARI

Aquestes dues dones són persones casades però que tenen fixació en un altre home, que no els correspon al seu amor. En el cas de Fedra, aquest fet és més greu, ja que s'ha enamorat del seu fillastre. Les dues dones també són molt venjatives, ja que, en veure's rebutjades, acusen les persones que desitgen d'haver comés un acte deshonorós i vergonyós.

2.18. SALVATS DE LES AIGÜES**: MOISÈS vs RÒMUL I REM

JUDEOCRISTIANA

A Egipte ja feia molts anys que s'hi havien establert els israelites, i el faraó els va començar a veure com una amenaça. Al principi va donar l'ordre que els israelites havien de ser tractats com a esclaus, i que havien de ser obligats a treballar en la construcció de la ciutats i camins. Però després va ordenar que tots els fills de les dones israelites havien de ser morts immediatament. Una israelita jove de la tribu de Leví no volia permetre que matessin el seu nadó, i el va col·locar dins d'un cistell que va deixar entre un joncar a la vora del Nil. Allà el va recollir la filla del faraó, que el va adoptar i va anomenar-lo Moisès, que significa "treure".

GRECOROMANA

Mart va seduir la vestal Rea Sílvia en el bosc on ella havia anat a buscar aigua per un sacrifici. Amuli, l'oncle de Rea, es va adonar que estava embarassada i la va fer empresonar (ella era filla del seu germà, a qui havia usurpat el poder). Quan Ròmul i Rem van néixer, el rei va ordenar abandonar-los a les ribes del riu Tíber en una cistella. Però el riu havia experimentat una crescuda a causa de les pluges i un contracorrent va deixar-la en aigües somes. Segons diu la llegenda, en aquell indret els infants van ser recollits per una lloba que els va alletar. Després va recollir-los el pastor Fàustul que, juntament amb la seva dona Larència, els va criar fins que van convertir-se en adults. Moment en que van ajudar a retornar el poder al seu avi, i van decidir fundar una nova ciutat: Roma.

COMENTARI

La semblança d'aquest paral·lelisme consisteix en que tant Ròmul i Rem com Moisès van ser abandonats a les aigües d'un riu i posteriorment rescatats. El motiu de l'abandó no és, en cap cas, perquè no els desitgin, sinó que la decisió es pren per una imposició. Ròmul i Rem són abandonats pel rei i recollits per uns pastors pobres, però, en canvi, l'episodi de Moisès és a la inversa: és abandonat per uns esclaus israelites i recollit per la família del faraó.

2.19. PLAGUES**:

PLAGUES D'EGIPTE vs PLAGUES DE TROIA

Les plagues són un episodi molt freqüent a diferents cultures. A la cultura grecoromana en trobem a la guerra de Troia. A la religió cristiana també trobem plagues, les d'Egipte.

JUDEOCRISTIANA

Després de molts anys de viure a Egipte, els descendents de Jacob eren un poble molt nombrós i el faraó els obligava a fer treballs forçats. Moisès, un israelita que havia estat adoptat pel faraó quan aquest va ordenar que es matessin tots els nadons del poble d'Israel, va suplicar al faraó que deixés marxar el poble d'Israel, ja que Déu li havia demanat, però aquest els imposà treballs encara més durs.

La setena plaga, John Martin

Déu va castigar el poble d'Egipte amb deu plagues: les aigües del Nil es van convertir en sang, granotes que es van escampar per tot arreu, polls que infectaren totes les persones, una plaga de tàvecs, la mort de tot el bestiar del egipcis, úlceres, la pedregada més gran que havia caigut mai sobre Egipte, una plaga de llagostes que es va menjar tota la collita i els cultius del Nil, foscors durant tres dies, i, finalment, la mort de tots els primogènits egipcis. I finalment el faraó els va suplicar que marxessin.

GRECOROMANA

Durant el novè any de la guerra de Troia, Criseida va ser raptada pels grecs durant una incursió contra la ciutat de Crisa, a la regió de Tròada, i va ser lliurada a Agamèmnon com a botí de guerra. Crises, el pare de Criseida, va reclamar-la a Agamèmnon, que no va accedir a tornar-li. Crises, que era sacerdot d'Apol·lo, va demanar-li a aquest que enviés una pesta als grecs que els fes repensar la seva decisió, i el déu el va escoltar.

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

Durant nou dies Apol·lo va llançar fletxes als soldats del campament grec. Quan les fletxes tocaven un soldat, aquest emmalaltia.

Els grecs van demanar a Agamèmnon que retornés Criseida. Aquest hi va accedir a canvi de quedar-se amb Briseida, la noia del botí de guerra aconseguit a la ciutat de Lirnessos que havia estat lliurada a Aquil·leu.

COMENTARI

Ja que els humans no obeeixen els déus, aquests envien pestes sobre ells per recordar-los el poder dels déus, castigar-los i/o amenaçar-los. En tots dos casos, un profeta o sacerdot és el que conversa amb el déu, i fa d'intermediari entre el Déu respectiu i aquelles persones que no li han fet cas. Després de grans sofriments i morts, tant el cabdill dels grecs com el faraó d'Egipte acaben claudicant i acceptant les exigències de les divinitats.

2.20. ANIMALS DAURATS*: VEDELL D'OR vs MOLTÓ/VELLÓ D'OR

JUDEOCRISTIANA *Exodus*

Moisès va anar al Mont Sinaí per rebre els deu manaments i va deixar el seu poble sol durant quaranta dies. Aquests temien que Moisès no tornés, i van demanar a Aaron que els fes un déu per a ells. Ell va fabricar un vedell d'or fonent arracades, i, al dia següent, els israelites ja li feien ofrenes. Moisès, en baixar de la muntanya, es va enfadar pel que havia fet el seu poble, va trencar les taules dels manaments i va destruir el vedell.

GRECOROMANA

Jàson és originari de Iolcos, i li pertany el poder d'aquesta ciutat, però quan el seu pare mor, ell encara no és major d'edat, i aquest dret queda temporalment en mans del seu oncle, Pèlias.

Jàson és educat pel centaure Quiró, i quan arriba a l'edat adulta, torna a Iolcos per reclamar el poder que li pertany legítimament. Però Pèlias, que el temia perquè un oracle ja havia predit el seu retorn, el va reptar demanant-li que li aconseguís el velló d'or, amb l'esperança de que moriria en una empresa tan perillosa.

El velló d'or era la pell daurada d'un moltó amb propietats màgiques, que aportava prosperitat i abundància al poble que n'era propietari.

La història de com el moltó va passar a ser velló és la següent: el rei de la ciutat d'Orcomen de la Beòcia, Atamant, va prendre com a primera dona la deessa Nèfele, amb qui va tenir dos fills: Hel·le i Frixos. Més tard es va enamorar i es va casar amb Ino⁶.

El rei, seguint els consells de la seva segona dona, que tenia enveja, va voler sacrificar els seus primers dos fills, però Zeus va enviar als dos infants un moltó alat amb un velló d'or que se'ls va endur i els va salvar del sacrifici. D'aquesta manera Frixos i Hel·le van marxar d'Orcomen cap a occident. Durant el viatge Hel·le va caure al mar i es va ofegar, però Frixos va poder arribar a la Còlquida, a la cort del rei Eetes, que el va acollir favorablement. A canvi, Frixos va sacrificar el moltó a Zeus i va oferir el

---

⁶ cf pàg 42

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

velló al rei, que el va consagrar a Ares i el va penjar en una alzina, custodiat per un drac.

COMENTARI

En les dues històries hi apareix la figura de l'animal d'or, que el poble adora tot i que és motiu de discòrdia. Encara que les dues històries són bastant diferents, el símbol de l'objecte d'or hi apareix, i això fa que potser existeixi una connexió entre ambdues. En la figura del vedell d'or, però, hi rau també la idea que no es pot adorar a altres déus o ídols falsos, cosa que en cap moment forma part del velló d'or grec.

2.21. HOMES FORTS**:**SAMSÓ vs AQUIL·LES / HÈRACLES****JUDEOCRISTIANA**

Samsó va ser l'home més fort de la història segons la Bíblia. Era un dels últims jutges dels antics fills d'Israel. Utilitzava la seva gran força per derrotar els seus enemics i dur a terme proeses impossibles, com ofegar un lleó amb les seves mans. Es va enamorar i casar amb una dona filisteu, Dalilà, la qual va ser subornada i va anar interrogant Samsó fins que aquest li va confessar el secret de la seva força. Dalilà va fer que tallessin els cabells de Samsó i el va entregar als filisteus, que van posar a l'heroi a fer anar un molí després de cegar-lo. Al cap d'un temps, durant una cerimònia, Samsó va implorar tenir la seva força un cop més i, quan li va ser concedit, va fer caure l'edifici on estaven reunits un gran nombre de filisteus, morint ell mateix en l'enderroc.

GRECOROMANA

Aquil·les era un heroi grec, un dels protagonistes de la Ilíada. Fill de Tetis i Peleu, era un dels caps grecs. La seva mare el va banyar al riu infernal Èstix, convertint-lo pràcticament en un home invulnerable, el seu únic punt feble era el taló de la cama esquerra, per on el subjectava Tetis, i que no va tocar l'aigua miraculosa. Aquil·les era el guerrer grec més poderós durant l'expedició a Troia. Va morir a causa d'una fletxa disparada per Paris i dirigida per Apol·lo, poc després d'haver matat l'heroi antagonista del bàndol troià, Hèctor.

Hèracles va ser el semidéu més poderós de l'antiga Grècia. Fill de Zeus i Alcmena, posseïa una gran força física, encara que no era un dels herois més intel·ligents de la Grècia clàssica. Hera va intentar eliminar-lo diverses vegades de petit, però no ho va aconseguir. Va provocar-li la malaltia de la bogeria, i el va portar a dur a terme un seguit d'actes terribles que el van lligar a mortals més dèbils per redimir-se, com en el cas dels dotze treballs, el primer dels quals va ser enfrontar-se al lleó de Nemea, que va matar escanyant-lo amb les mans, ja que era invulnerable a les armes. Va morir abusat per l'ardit de Nessos quan Deianira, seguint les seves instruccions per recuperar l'amor d'Hèracles, va untar la roba de l'heroi amb la barreja de sang i semen

que el centaure li havia donat en el moment de morir assaïtat per Hèracles. En realitat, el líquid era un verí violent. Hèracles, un cop mort, i després de la seva apoteosi, s'uní amb Hebe, filla de Zeus i Hera, i passà a viure entre els déus olímpics.

COMENTARI

La principal semblança entre aquest grup d'herois és la seva gran força, les seves proeses i les seves característiques de líders. Un altre aspecte semblant que tenen tots ells és que van tenir una mort tràgica; però això segurament és deu donar al fet de que aquests tipus de finals no eren infreqüents en els escrits d'aquella època. Aquil·leu i Samsó tenien tots dos un punt feble que els feia vulnerables: Samsó, els cabells, Aquil·leu el taló. Al seu torn, Samsó i Hèracles compartien una característica: la seva mort és en part culpa de les dones que estimaven; tot i que en el cas de Samsó, Dalilà el volgué vendre sempre als filisteus, mentre que Deianira només volia mantenir l'interès del seu espòs per ella i va ser víctima de l'engany del centaure Nessos. Un episodi remarcable en la vida d'aquests dos últims herois és la seva lluita contra un lleó, símbol del poder salvatge, utilitzant només les seves mans.

2.22. PITONISSES*:

ENDOR vs DELFOS

JUDEOCRISTIANA

La pitonissa d'Endor vivia a Endor, un poble situat al territori de la tribu de Manasés. El rei Saül va disfressar-se i va acudir a la dona perquè aquesta es comunicés amb els esperits (amb el de Samuel, que era el profeta que havia anomenat rei Saül i David) i li digués què passaria a la guerra que estava a punt de començar contra els filisteus. La pitonissa va accedir-hi (tot i que estava prohibit per la llei) i es va deixar posseir per Samuel. Aquest va informar al rei Saül que havia estat abandonat per Déu, i que el rei moriria l'endemà mateix, juntament amb els seus fills, durant la batalla contra els filisteus.

GRECOROMANA

La pitonissa de Delfos (o Pítia) interpretava les respostes que el déu Apol·lo donava a les persones que acudien a l'oracle de Delfos, que podien ser des de grans reis fins a gent senzilla. El procediment per interpretar la voluntat d'Apol·lo no està clar del tot, tot i que es creu que la pitonissa, a l'interior del temple d'Apol·lo, s'asseia en el trípede dèlfic, el déu la posseïa i comunicava la profecia. Sembla que l'elecció per

a aquest càrrec es feia sense distinció en la classe social, només es requeria que la candidata fos una noia verge nascuda a Delfos. El càrrec era vitalici, i la pitonissa es comprometia a viure tota la seva vida al santuari. El procediment per aconseguir una profecia era el següent: en primer lloc, s'oferia un sacrifici en l'altar que hi havia davant del temple; a continuació, es pagaven les taxes corresponents; i, per últim, el

consultant es presentava davant la pitonissa i feia les seves consultes oralment. Els sacerdots d'Apol·lo transformaven les respostes en versos hexàmetres per fer-les comprensibles al consultant. Durant el temps de prosperitat del temple de Delfos, hi van haver fins a tres pitonisses. En els temps de decadència del temple, amb una era suficient.

COMENTARI

Les dones són les encarregades de transmetre les respostes dels morts o dels déus sobre les qüestions que preocupen als mortals. El procediment d'endevinació és molt semblant en tots dos casos, però les pitonisses no eren gens comunes en el cristianisme, i no tenien un paper gens destacat. En canvi, les pitonisses i sib⁷il·les grecoromanes eren molt més conegudes i valorades.

---

⁷ cf pàg 36

2.23. GEGANT CONTRA HEROI**: DAVID I GOLIAT vs ULISSES I POLIFEM

JUDEOCRISTIANA

David era un jove pastor nascut a les tribus israelites. El profeta Samuel va anar-lo a buscar per ordre de Déu, ja que aquest havia retirat el favor al rei Saül per haver-lo desobeït. En arribar a la casa de David i identificar-lo com a nou rei, Samuel va ungir David allà mateix. El regne d'Israel estava en guerra contra els filisteus. Aquests tenien a Goliat, un home gegantí que desafiava el millor home israelita perquè lluités contra ell. El vencedor aconseguiria la supremacia sobre l'altre poble. David, que havia anat a visitar els seus germans soldats, es presentà voluntari per lluitar contra Goliat. Inspirat per Déu, va al lloc de l'encontre armat amb una fona i cinc pedres llises. Goliat es burla d'ell, però David mata Goliat llançant-li una pedra contra el front; i, quan aquest cau a terra, li talla el cap amb la seva pròpia espasa.

GRECOROMANA

La lluita entre Ulisses i Polifem es va originar poc després de la guerra de Troia. Durant el viatge de tornada, el vaixell d'Ulisses va anar a parar a l'illa on vivien Polifem i els seus germans ciclops. Els tripulants van anar a explorar, i van entrar a una cova on van menjar-se els queviures que hi havia. Quan Polifem va tornar, va tancar-los la porta (una gran roca de tones de pes) i es va començar a menjar els tripulants d'Ulisses. Ulisses, aconsellat per la deessa Atena, la seva protectora, va donar a Polifem un gran barril de vi fort sense aigua⁸, i va dir-li a Polifem que es deia Ningú. Quan el ciclop, ebri, va caure en un profund sopor, els tripulants d'Ulisses van clavar-li una gran estaca en el seu únic ull i el van deixar cec. Polifem es va despertar, cridant que "Ningú" l'havia deixat cec. Els altres ciclops van pensar que Polifem s'havia tornat boig i no hi van anar. L'endemà, els tripulants d'Ulisses es van lligar al ventre del molton de Polifem i van poder sortir de la cova. Quan ja eren al vaixell, Ulisses va revelar a Polifem el seu veritable nom. A partir d'aquest fet la còlera de Posidó, el pare de Polifem, es manifestarà en les enormes penalitats que patirà l'heroi en la seva navegació fins a Ítaca.

---

⁸ Els ciclops, pastors rudes, desconeixien el vi.

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

COMENTARI

La semblança entre aquests dos episodis radica en que els dos herois han de lluitar contra un oponent molt més poderós que ells en força física, i han de fer ús de l'astúcia i la intel·ligència per tal de superar aquesta dificultat. A més, els dos herois estan protegits per les seves respectives divinitats, que els ajuden i els protegeixen.

2.24. ELS HOMES MÉS ASTUTS*: DAVID vs AUTÒLIC

JUDEOCRISTIANA

David va ser el segon rei del poble jueu. Era conegut per la seva gran astúcia, i ho va demostrar amb el seu cèlebre combat contra Goliat, com va escapar de Saül o durant el seu llarg regnat. La seva astúcia li va donar Déu, i la va utilitzar per governar correctament el seu poble. David va ser un personatge molt respectat durant el seu regnat.

GRECOROMANA

Autòlic va ser un famós lladre i estafador, fill d'Hermes i de Quíone. Adorava el déu Hermes, el qual va fomentar els seus plans astuts i fins i tot li va donar el poder de transformar les possessions que havia robat per tal que els seus propietaris no poguessin reconèixer-les. Va cometre robatoris tan cèlebres com el de les eugues d'Èurit, les vaques de Sísif o el casc de cuir de l'armadura d'Amíntor. Era odiat per la societat grega i és considerat l'home més astut que ha existit mai.

COMENTARI

L'astúcia dels dos personatges anteriors ha estat donada per una divinitat, i són cèlebres gràcies a aquesta. La manera en què l'utilitzen, però, és radicalment diferent: mentre que un ho fa pel seu benefici personal, l'altre posa la seva astúcia al servei del seu poble i de Déu.

2.25. PALAU-LABERINT*: SALOMÓ vs MINOS

JUDEOCRISTIANA

Salomó va ser el rei més savi de tota la història cristiana. Quan el seu pare, David, va morir, Déu es va aparèixer a Salomó i li va permetre escollir el desig que volgués. Salomó va implorar Déu que el fes savi per poder governar correctament el seu regne. Déu, satisfet amb la petició, va accedir-hi. Salomó va ser conegut arreu del món per la seva saviesa. Durant el seu regnat, va construir un temple a Déu i un palau per a ell. El temple tenia un gran laberint a l'interior, i a la sala principal hi havia l'arca de l'aliança.

GRECOROMANA

Minos era fill de Zeus i Europa, i es va convertir en el rei de Creta després d'una disputa amb els seus germans, Radamant i Sarpèdon. Ell va guanyar la guerra contra els seus dos germans després d'aconseguir que Posidó li enviés un sacrifici digne. Posidó li va enviar un toro magnífic i Minos va ascendir al tron. Minos, però, no va sacrificar el toro. La dona de Minos es va enamorar del toro i l'artesà Dèdal va construir-li un invent en forma de vaca, buit per dintre. Allà es va amagar Pasífae perquè el toro la muntés. De la unió entre la dona i el toro en va néixer un monstre, el Minotaure, que tenia cap de toro i cos d'home. Aquest ésser s'alimentava de persones, i Minos va ordenar al seu arquitecte, Dèdal, que construís un laberint per tancar-hi el minotaure i les seves víctimes. El laberint era tan complicat que ni el propi Dèdal sabia sortir-ne un cop dins. Minos va ser, en vida i en mort, un rei molt savi; ja que el seu pare havia compartit part del seu coneixement de lleis amb ell. Un cop mort, Minos va ser un dels tres jutges de l'Hades.

COMENTARI

Els dos reis eren governants justos i savis gràcies als seus déus respectius, i van construir (o manar construir) uns espectaculars edificis, que a dins tenien uns inextricables laberints per mantenir els tresors i el Minotaure segurs en el seu interior.

2.26. COMUNICADORS DE LA VOLUNTAT DIVINA**: PROFETES vs ENDEVINS

JUDEOCRISTIANA

Els profetes són persones escollides per Déu per transmetre la seva voluntat i comunicar certs missatges, normalment del que passarà en el futur. Recorren diferents pobles i regions tot complint les ordres del Senyor i intentant convèncer els jueus que es tornin bones persones i continuïn adorant Déu, i amenaçant-los amb les desgràcies que patiran si no obeeixen. Les persones escollides com a profetes no poden negar-se a fer el que Déu ordena (un exemple clar és el de Jonàs). Alguns dels profetes més importants van ser els que van viure l'exili hebreu a Babilònia: Isaïes, Jeremies, Ezequiel i Daniel.

GRECOROMANA

Els endevins eren persones protegides per un déu, que tenien el poder d'interpretar certs senyals, per descobrir què succeïa en el futur o quines accions havia de prendre un mortal per aconseguir el seu objectiu. Molt sovint les respostes tenien un significat doble, amagat o ambigu (com els oracles, d'altra banda), i mai acabaven de ser del tot directes. Les interpretacions dels endevins eren dictades per la divinitat, normalment per Apol·lo o Atena. La majoria de reis tenien un o dos endevins sota les seves ordres per tal de no ofendre els déus. Tot i el seu poder per endevinar el futur, no tenen cap poder per canviar-lo.

COMENTARI

Totes les divinitats es posen en contacte amb els mortals a través de personatges especials que obeeixen les seves ordres. En el cas de la mitologia grecoromana els endevins no tenen un paper tan transcendental com el dels profetes jueus i/o cristians, que són molt importants, ja que exerceixen de guia del poble.

2.27. CARROS DE FOC*: ELIES vs FAETONT

JUDEOCRISTIANA

Un dia el profeta Elies caminava amb Eliseu, a qui havia elegit com a successor, perquè ell ja era gran i sabia que moriria aviat. Quan van arribar a Betel Elies va dir a Eliseu que ara ell continuaria sol, que el deixés. Però Eliseu volia quedar-se amb ell i no el volia abandonar. Quan van arribar al riu Jordà, Elies es va treure la capa i va colpejar la superfície de les aigües. Aquestes es van separar i els profetes van poder travessar el riu. De sobte va aparèixer al cel un carro de foc tirat per cavalls escarlata i or que es va endur Elies i va desaparèixer entre els núvols.

GRECOROMANA

Faetont era fill d'Helios (el sol), però havia estat criat per la seva mare sense saber qui era el seu pare. Quan va arribar a l'adolescència, ella li va revelar la veritat. Hèlios, que se sentia culpable per haver-lo tingut apartat d'ell tant de temps, li va prometre de manera imprudent que li concediria el que demanés. Inesperadament Faetont li va demanar que li deixés conduir el carro que duia cada dia la llum del Sol a la Terra. Hèlios va intentar treure-li la idea del cap, però al final va haver de complir la seva paraula. Mentre conduïa el carro, Faetont es va desviar de la ruta marcada, va descendir massa i va córrer el risc de cremar la Terra. Després va ascendir massa, la terra es congelava i els astres es van queixar a Zeus. El déu suprem, per evitar un conflicte universal va fulminar amb un llamp Faetont, i el va precipitar al riu Erídan.

COMENTARI

En els dos episodis hi apareixen carros de foc estirats per cavalls voladors. En el primer cas és la petició de Faetont poder portar el carro, en canvi, el carro d'Elies se l'endú cap al cel, però per marxar de la terra, mentre que, malauradament, el carro que conduïa de forma maldestra Faetont s'acaba estavellant contra la terra. És curiós que Elies marxi del riu Jordà per anar cap al cel, i Faetont caigui al riu Erídan perquè no ha aconseguit el que es proposava.

2.28. CÀSTIG PER DESOBEDIÈNCIA ALS DÉUS*: OZIAS vs LAOMEDONT

JUDEOCRISTIANA

Ozias va ser un rei de Judea que governà des del 809 aC fins al 759 aC. Va ser un rei molt conegut durant la seva època: la seva fama es va estendre més enllà del seu territori i va arribar fins a Egipte. Mentre obeïa la divinitat, el seu regnat va ser pròsper: va reconstruir la ciutat d'Elat, va guanyar diverses batalles contra els filisteus i els maonites i va emprendre força reformes agrícoles; però la seva fama i poder van pujar-li al cap, i va començar a pecar i a ignorar Déu. Va arribar fins a l'extrem d'intentar treure als sacerdots el seu privilegi de cremar encens al temple. Això va provocar que Déu se'n vengés enviant-li la lepra, que el va matar.

GRECOROMANA

Laomedont va ser el pare de Príam, i durant el seu regnat es van construir les muralles de Troia. Els déus Posidó i Apol·lo havien de servir a un mortal com a càstig per haver-se rebel·lat contra Zeus, i van ser forçats a construir les muralles de Troia en un any. Per la feina feta Laomedont havia de realitzar uns determinats sacrificis com a pagament per l'ajuda dels déus. Quan la muralla va ser acabada Laomedont va decidir trencar el pacte que tenia amb les dues divinitats, amenaçant d'encadenar-los, tallar-los les orelles i vendre'ls com esclaus. Davant d'aquest insult, Apol·lo va enviar una plaga contra la ciutat, i Posidó va utilitzar un monstre marí perquè aterrisés la ciutat, com a càstig per ofendre els déus.

COMENTARI

Els humans que es negaven a obeir els mandats divins perdien els favors de què havien gaudit i sovint rebien la venjança dels déus a qui havien gosat ofendre. Els dos casos anteriors són bons exemples del perill que pot suposar per un mortal enfrontar-se a les decisions dels déus o incomplir el tracte que s'havia acordat amb ells.

2.29. PROFETES IGNORATS**: JEREMIES vs CASSANDRA

JUDEOCRISTIANA

Jeremies era un jove a qui Déu va nomenar profeta. Aquest va comunicar a Jeremies que planejava destruir el poble d'Israel per haver-lo oblidat i perquè adorava déus falsos. Jeremies va complir la voluntat de Déu: va vaticinar i advertir que el poble jueu patiria guerra, sequeres i plagues si no deixaven d'adorar els déus falsos. El poble de Judà no li va fer cas, i com a conseqüència els guerrers de Babilònia van envair Jerusalem i molts ciutadans van ser esclavitzats. Jeremies va predir que, si no fugien, els jueus que es quedessin a la ciutat de Jerusalem moririen. Però novament ningú va escoltar les seves paraules. Al cap d'un temps, el rei de Babilònia va tornar a assetjar la ciutat i, un cop presa, va capturar tots els seus habitants excepte els pobres i els dèbils.

GRECOROMANA

Cassandra és un dels personatges de la Il·líada: és filla de Príam i Hècuba, els reis de Troia. Era molt bella, i Apol·lo li va ensenyar a predir el futur com a pagament dels serveis que n'esperava. Cassandra es va negar a tenir relacions amb el déu, i aquest la va condemnar a un destí terrible: les seves profecies sempre serien certes, però ningú li faria cas. La princesa sabia el perill que suposaven Paris i el cavall de fusta; però els troians no li van fer mai cas. Va ser violada per Aiant al temple d'Atena, que va castigar de manera molt dura els grecs. Cassandra va ser la concubina d'Agamèmnon, amb qui va tenir dos fills. La princesa troiana va ser assassinada, juntament amb el seu captor, per l'esposa d'aquest Clitemnestra, encara que ella coneixia el seu destí.

COMENTARI

Tot i el seu poder i la seva capacitat per predir el futur, ningú feia cas d'aquests dos profetes. En el cas de Cassandra, però, el fet que l'ignoressin era conseqüència d'una maledicció d'Apol·lo; en canvi, la decisió de no fer cas de Jeremies era exclusivament del poble d'Israel.

2.30. **BALANÇA DE LA JUSTÍCIA*:** **JUDICI A BALTASAR vs ZEUS**

JUDEOCRISTIANA

Baltasar era el rei de Babilònia i fill de Nabucodonosor, l'home que havia conquerit Jerusalem. Baltasar va organitzar un gran banquet i va ordenar que les copes del temple de Jerusalem fossin utilitzades com a gots per al vi. Durant el banquet, una mà va aparèixer i va escriure un missatge a la paret. El rei, espantat, va fer cridar un savi per traduir que era el que estava escrit. Daniel, un profeta de Déu, li va interpretar el missatge: es tractava del dibuix d'una balança i quatre paraules escrites: MENE, MENE, TEKEL, FARSIN. El significat de l'escrit era que Déu havia decidit acabar el regnat de Baltasar: havia pesat Baltasar i li mancava pes (la seva ànima no era prou pura). Finalment, Déu havia decidit dividir el regne de Babilònia i donar-lo als medes i als perses.

GRECOROMANA

La balança que sosté Zeus és el mitjà que té el déu per saber què és el que han decidit les Moires o Fats (Parques). Es tracta d'una balança ben equilibrada, i Zeus col·loca el destí d'un heroi en un plat de la balança i el del seu rival en l'altre; mirant cap a quin costat es decanta la balança sap quin és el que ha de morir.

Zeus representa el paper executor del destí, i no pot alterar-lo. De fet, molts autors clàssics afirmen que el destí és la força més gran, superior i tot al propi Zeus.

COMENTARI

La figura de la balança és un element recurrent en la simbologia de justícia. Tant un déu com l'altre utilitzen la balança per decidir el destí dels homes, però tenen una diferència fonamental: mentre que el Déu cristià decideix i executa el destí dels mortals, Zeus només té el poder de fer complir el destí que ha estat imposat a cadascun dels humans.

2.31. RESCATATS DE LES AIGÜES*: JONÀS vs ARÍON

JUDEOCRISTIANA

Jonàs era un profeta que havia d'anar a predicar a Nínive perquè deixessin de fer maldats. Jonàs, però, no va voler visitar aquella ciutat i va fugir en un vaixell cap a Tarsis. Tan bon punt el vaixell havia salpat, un vent molt fort va començar a bufar i es van aixecar grans onades. Els mariners van llançar per la borda tot el que van poder a fi de reduir el pes del vaixell. Mentre el capità anava a despertar Jonàs, que estava dormint, els mariners miraven de descobrir què havia estat la causa de la tempesta. Jonàs es va autoinculpar i va demanar als mariners que el tiessin al mar. Els mariners, que en el primer moment eren contraris a fer-ho, van acabar-hi accedint. Així que el profeta va caure al mar, les aigües es van calmar i el vent deixà de bufar. Mentre Jonàs nedava pel mar, un gran peix se'l va empassar i el va portar fins a la costa. Déu va ordenar a Jonàs que tornés a Nínive, i aquesta vegada Jonàs va obeir de seguida.

GRECOROMANA

Aríon era el fill de Cicleu i vivia a l'illa de Lesbos. Era un gran músic, i un amic i protegit del tirà Periandre, que governava Corint. Va anar-se'n de viatge a Itàlia i Sicília, on va ser aclamat i va guanyar grans premis. Quan tornava cap a Corint, els mariners del vaixell que el portaven van ordir un complot per matar-lo i quedar-se els seus diners. Com a última voluntat, Aríon va poder tocar la lira per darrera vegada. Després de cantar l'himne d'Apol·lo, el músic, que havia estat advertit pel déu de les intencions dels mariners, es va tirar al mar, on un dofí el va recollir i el va portar al lloc fins a Tènar. Des d'allà va viatjar per terra fins a Corint, on va denunciar els mariners que l'havien intentat matar. El tirà Periandre va fer crucificar tota la tripulació.

COMENTARI

Els dos protagonistes d'aquests passatges foren llançats al mar i rescatats per criatures marines sota les ordres d'alguna divinitat (el dofí va rescatar Aríon per ordre d'Apol·lo, i el gran peix va salvar Jonàs per la voluntat de Déu). En una història, els mariners actuen de mala fe; en l'altra, ho fan perquè no tenien cap altra possibilitat.

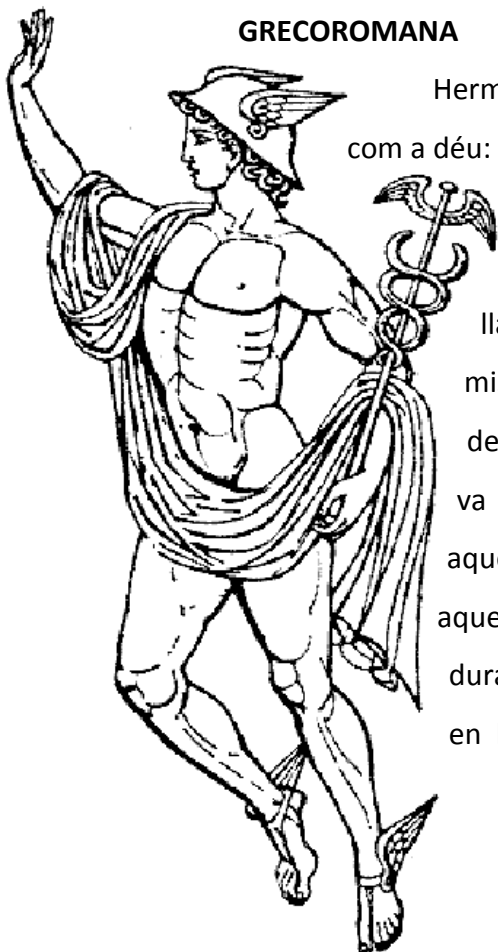
2.32. MISSATGERS CELESTIALS***: GABRIEL / ÀNGELS vs HERMES

CRISTIANA

Els àngels són els comunicadors de la voluntat de Déu. Viuen amb el Senyor al Cel, i es poden comunicar amb els mortals per transmetre missatges del seu cap o per protegir alguns mortals especialment fidels. Els àngels no tenen sexe (tot i que els seus noms sí), i tenen una jerarquia molt rígida. Els àngels més dèbils són els que fan de pont entre el Cel i la Terra, i els arcàngels són els seus caps. D'aquests últims, Gabriel és especialment famós per haver transmès a Maria la nova de que seria mare del Messies. El paper dels àngels com a missatgers és especialment important a l'inici del nou testament.

GRECOROMANA

Hermes era fill de Zeus i Maia. Tenia diferents funcions com a déu: era l'herald del déu suprem, el guia de les ànimes fins a l'entrada del regne d'Hades, el protector dels viatgers, portador de bona sort i el patró dels lladres i mercaders. Les gestes d'Hermes com a missatger són múltiples: comunica a Calipso la decisió de Zeus i Atena de que deixi tornar Ulisses cap a Ítaca, va salvar Dionís d'Hera, va ajudar el seu pare quan aquest tenia una aventura amb Io, va rescatar Ares quan aquest fou capturat pels Aloides, va acompanyar Zeus durant alguns viatges a la terra i va participar activament en la guerra de Troia, després d'haver organitzat, per

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

decisió de Zeus, el judici de Paris que va ser el principal desencadenant de la guerra de Troia. Les gestes més importants, però, són l'ajuda que va proporcionar a Zeus durant l'enfrontament contra Tifó i el seu paper en el rescat de Persèfone. És totalment fidel al seu pare, tot i que porta missatges de tots els déus en general.

COMENTARI

Les dues religions van crear personatges que servien per comunicar el Cel amb la Terra. La mitologia cristiana és més realista que la grecoromana en aquest sentit: no tenia un sol missatger, sinó molts; de diferent rang i poder. En canvi, la grecoromana només tenia dos déus missatgers: Hermes i Iris. La coincidència en l'ús de les ales sembla òbvia per tal de desplaçar-se molt ràpidament, si bé, en els àngels formen part del seu cos i, en canvi, Hermes es calça les sandàlies alades i es posa un *petasus*, un barret de viatge amb ales.

2.33. ELS TRANSPORTADORS*: SANT CRISTÒFOL vs JÀSON

CRISTIANA

En els seus orígens, Sant Cristòfol es deia Relicte, i era un príncep cananeu. Va jurar que es posaria al servei del rei més poderós, i amb aquesta intenció va anar a Roma. Allà va començar a servir a l'emperador, però va sentir a parlar de Jesús, de qui deien que era el més poderós dels reis. Un ermità va ensenyar-li la religió cristiana i com ser un bon servent de Déu. Relicte es va establir a la vora d'un riu, i cada dia ajudava les persones que volien creuar-lo. Un dia, un nen va demanar-li si podia ajudar-lo a travessar el riu. Relicte va accedir-hi, però quan anava travessant el riu, aquest es va anar enfurint i li era difícil creuar-lo. A més, el nen era cada vegada més i més pesat. Amb grans treballs i dificultats, Relicte va aconseguir arribar a l'altra banda del riu. Va preguntar-li al nen sobre el que havia passat. Llavors, l'infant es va identificar com a Jesucrist, va dur a terme un miracle i va donar-li un nom nou a Relicte: Cristòfol, el portador de Crist.

GRECOROMANA

Jàson va ser l'heroi grec que va emprendre un viatge fins al final del món conegut, a la Còlquida, per recuperar el velló d'or per ordre del seu oncle Pèlias. Aquest havia enviat Jàson a buscar el velló d'or per aconseguir que l'heroi morís en l'intent, ja que un oracle dèlfic l'havia avisat que vigilés amb un foraster que anava calçat amb una sola sandàlia.

En el seu viatge des del mont Pèlion, Jàson va haver de creuar el riu Anauros, que baixava crescut. Quan anava a travessar-lo, una velleta va demanar-li que l'ajudés a travessar el riu. Jàson va accedir-hi, i va començar a travessar el riu. La velleta semblava que pesava cada vegada més, però Jàson va aconseguir creuar el riu fins l'altra banda, tot i que va perdre una sandàlia pel camí. Encara que el jove no ho sabia, acabava d'ajudar la deessa Hera, que seria la seva protectora durant el viatge que va emprendre.

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

COMENTARI

Els dos protagonistes del relat ajuden a travessar un riu a una divinitat. Durant el trajecte, la divinitat respectiva posa a prova la força, el coratge i la voluntat de l'heroi per decidir si són dignes o no de rebre la seva protecció o benedicció.

2.34. ELS DOTZE ELEGITS**: DOTZE APÒSTOLS / FILLS DE JACOB vs DOTZE OLÍMPICS

JUDEOCRISTIANA

Els dotze apòstols eren els principals seguidors de Jesús mentre aquest estava viu, i van continuar-ho sent després de l'últim sopar. Eren, per ordre d'elecció: Simó/Pere, Andreu, Jaume/Jacob, Joan, Felip, Bartomeu, Mateu, Tomàs, Jaume, Simó el cananeu, Judes Iscariot i Judes Tadeu. Els elegits eren dotze en record a les dotze tribus jueves.

Els fills de Jacob són els fundadors d'aquestes dotze tribus. Jacob va tenir set fills amb la seva primera dona, Lea: Rubén, Simon, Levi, Judà, Isacar, Zabulon i la seva única filla, Dina; dos fills amb una serventa, Bilha: Dan i Neftalí; dos fills més amb una altra serventa, Zilpa: Gad i Aser; finalment, amb la seva segona dona Raquel va tenir Josep i Benjamí.

GRECOROMANA

Els dotze Olímpics són els déus principals del Panteó de la mitologia grega, i eren anomenats d'aquesta manera perquè es creia que vivien al mont Olímp. Són Zeus, Hera, Hermes, Posidó, Apol·lo, Àrtemis, Hefest, Ares, Afrodita i Atena. Aquests són els déus olímpics més segurs i coneguts. Hèstia, Hades, Dionís i Dèmeter completen la dotzena, depenent de la regió.

COMENTARI

Semblances entre els dos fets: el nombre dotze té una especial importància per aquestes dues cultures, com reflecteix el fet de que els déus principals siguin dotze o que les tribus jueves sumin una dotzena. El nombre dotze és un nombre màgic perquè serveix per a mesurar els cels, i per governar els esperits. Aquest nombre està present en la vida diària de tota persona: el temps es basa en el nombre dotze, la majoria de personatges importants de les mitologies s'agrupen en grups de dotze, la bandera de la Unió Europea té dotze estrelles, etc.

2.35. TRAÏDORS*:

JUDES ISCARIOT vs TARPEIA

JUDEOCRISTIANA

Judes Iscariot era un dels dotze apòstols que van acompanyar Jesús durant la seva peregrinació. Segons els evangelis, Judes acceptà un pagament de trenta sicles de plata a canvi d'entregar el seu mestre a les autoritats jueves. Quan es va trobar en presència de Jesús, va fer-li un petó (que era el senyal pactat amb els guàrdies per indicar qui era Jesús de Natzaret). Al cap d'unes hores, Judes es penedí dels seus actes, i anà a reclamar l'alliberament del seu mestre i va intentar retornar els diners. Aleshores, davant la negativa de les autoritats a les seves súpliques, va sortir de la ciutat i es va penjar en un arbre.

GRECOROMANA

Tarpeia era filla d'Espuri Tarpei, comandant de la fortalesa capitolina quan va ser atacada pels sabins. Tarpeia va concertar una entrevista amb Tit Taci i li va vendre la fortalesa a canvi de tot el que els seus soldats portessin al braç esquerre (els sabins portaven joies en aquest braç). Els sabins van entrar i conquerir el turó gràcies a Tarpeia. Un cop assegurat el lloc, els soldats van tirar damunt la jove els seus escuts (que també portaven al braç esquerre), cosa que provocà que la romana morís esclafada.

COMENTARI

Els dos personatges anteriors van traïr les persones que confiaven en ells a canvi de riqueses, i van rebre un càstig just pels seus actes: Tarpeia va ser assassinada pels mateixos regals que volia; Judes n'estava tan penedit que al final es va suïcidar.

2.36. CONDUCTORS DELS MORTS**: REMIEL vs HERMES

CRISTIANA

Remiel és un dels set arcàngels registrats al llibre d'Enoc. Aquest arcàngel té la funció de conduir les ànimes mortes fins al seu lloc de descans. També és ell qui decideix fins quan hauran d'esperar els justos per tal de rebre la seva recompensa.

GRECOROMANA

Hermes és el missatger dels déus i és el déu que protegeix els viatgers, els comerciants i els lladres. Una de les seves principals tasques és conduir les ànimes dels morts fins a la llacuna Estígia. Els seus símbols són el gall i la tortuga, i sol portar una bossa de monedes, unes sabates i un casc alats i el seu caduceu. És fill de Zeus i Maia.

COMENTARI

La semblança entre aquestes dues criatures és molt clarament la seva funció com a conductors dels morts. Les divinitats acompanyen les ànimes fins a la riba de l'Estígia, entrada de l'únic món dels morts de la mitologia grecoromana (Hermes), o davant de Déu (Remiel) perquè aquest jutgi les ànimes abans de fer-les dirigir allà on els pertoqui.

2.37. **GUARDIANS DEL MÓN DELS MORTS*:** SANT PERE vs CARONT / CA CÈRBER

JUDEOCRISTIANA

Sant Pere va ser un pescador abans de convertir-se en un dels dotze apòstols de Jesucrist. És conegut com el primer Papa i el principal dels apòstols, ja que Jesús li va confiar que estengués la religió de Déu per tot el món. Així ho va fer Pere, i va acabar sent crucificat com Jesús. Es diu que, un cop mort, Pere va ser escollit guardià de les portes del cel, ell en té les claus i només deixa passar les persones que han fet mèrits suficients. Les persones que no en són considerades dignes són enviades a l'Infern.

GRECOROMANA

Caront és el barquer del món dels morts: l'ésser que condueix les ànimes dels difunts a través de l'Èstix fins a la seva residència final a l'Hades. Per poder fer el viatge exigeix el pagament d'un òbol, la qual cosa explica perquè els grecs tenien el costum d'enterrar els seus difunts amb una moneda a la boca. Si no es pot pagar el viatge (senyal que no se li ha fet la cerimònia fúnebre deguda), Caront deixa que l'ànima vagui per la riba del riu durant 100 anys abans de permetre-li passar sense cobrar. Solia ser representat com un vell mesquí i miserable, de mal geni; però molt enèrgic. Encara que la seva funció és conduir només els morts, de vegades ha permès que els vius arribessin fins al regne d'Hades.

El Ca Cèrber és el gos guardià dels inferns. És un gos de tres caps amb cua de serp i una rastellera de serps que li ressegueixen el llom. Devora totes les ànimes que intenten fugir del regne d'Hades, i no permet que els vius entrin al reialme del seu senyor. Tots els mortals que intenten accedir a l'Hades s'han d'enfrontar primer al gos, ja sigui vençant-lo o ensopint-lo amb algun narcòtic.

COMENTARI

En tots els regnes dels morts hi ha un guardià que impedeix l'entrada als vius i la sortida als morts. La diferència, és clar, rau en que Caront i el terrible Ca Cèrber es fan càrrec de totes les ànimes, ja que totes tenen com a destí últim algun indret del món d'Hades i tenen feina, tant amb els que volen sortir com amb alguns que volen entrar

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

sense ser encara només ànimes; mentre Sant Pere no té problemes d'intents de fuga d'un sojorn de benaurança eterna. Dels problemàtics ja se'n fa càrrec Satanàs als inferns i, a més, la mitologia cristiana no produeix personatges que tinguin necessitat de visitar el món dels morts.

2.38. **BOTXINS DELS MALVATS**:** **DIMONIS vs ERÍNIES (FÚRIES)**

JUDEOCRISTIANA

Els dimonis són esperits sobrenaturals, generalment malvats. Tenen el poder de posseir els humans. Són esperits desagradables, servents de Satanàs, que lluiten contra Déu i els àngels per les ànimes dels humans. Els dimonis solen ser representats com una figura humana però amb lletgesa i molt peluts, amb banyes i cua, i de color vermell o negre. La presència d'un dimoni sol anar acompanyada de l'olor de sofre. Els dimonis, a l'Infern, solen infligir penalitats a les ànimes, que han comés pecats en vida, durant tota l'eternitat.

GRECOROMANA

Les Fúries eren els éssers de la mitologia grega encarregats dels càstigs infernals a les ànimes dels qui havien comés algun pecat terrible en vida, com el parricidi. Però també perseguïen les persones vives que havien comés crims contra la família, i no les deixaven descansar ni un moment. Aquests humans s'havien de sotmetre a un judici i, si eren culpables, patien càstigs eterns al Tàrtar.

Eren representades com a genis femenins amb serps en lloc de cabells, que portaven fuets i torxes, i sang en lloc de llàgrimes; personificaven la concepció ancestral de la venjança. També es deia que tenien grans ales de ratpenat o ocell, o un cos de gos. Eren molt temudes pels antics grecs i poc adorades, ja que es creia que pronunciar el seu nom era signe de mal averany. Les Fúries vivien al Tàrtar. Se les sol considerar filles d'Urà i Gea (quan la sang dels genitals d'Urà toca la terra, neixen les Fúries i els Gegants). No se sap ben bé quantes Fúries hi ha. En grec se les anomena amb l'eufemisme Eumènides (les amables) o Erínies.

COMENTARI

Els dos éssers descrits tenen la funció de castigar i turmentar els morts que han comés algun pecat important en vida. Per tant, podem dir que eren elements que dissuadien les persones de trencar les lleis establertes per por d'un càstig etern i terrible.

2.39. EL MÓN DELS MORTS***: CEL/INFERN vs HADES

JUDEOCRISTIANA

Un cop els cristians moren, les seves ànimes accedeixen a uns regnes o mons reservats exclusivament als morts: els vius no poden parlar amb els seus difunts ni contactar-hi de cap manera, excepte per la intervenció d'un àngel. Segons la manera que hagi viscut, l'ànima viatja a llocs diferents:

- El **Cel** és, segons els cristians, el lloc on van les ànimes dels qui han complert les normes establertes per la Bíblia i han tingut una vida virtuosa. En aquest lloc també s'hi troben els àngels i Déu. El Cel és el paradís a l'altra vida, i els cristians que hi accedeixen retornen a un estat anterior al pecat original. Segons els creients, el Cel és un lloc de pau i alegries eternes, i és millor que la vida terrena.
- L'**Infern** del cristianisme assoleix definitivament el significat de lloc de condemna eterna pel pecat que ha acompanyat a la persona en vida. És la llar dels dimonis, governada per Satanàs o Lucifer, l'àngel caigut. Una descripció molt completa dels diferents estatges infernals es troba a l'obra cimera de la literatura renaixentista: *La Divina Comèdia* de Dante Alighieri. És un indret ple de foc i de dolor, on abunden les tortures i la por. Les visions de l'Apocalipsi i de diversos passatges de la Bíblia han estat usades per configurar mentalment l'aspecte de l'Infern. La teologia ortodoxa refusa aquesta imatge popular i explica que l'Infern no és un indret físic, sinó un estat, i la pena ve de la privació de Déu. Les crítiques dels creients a l'Infern afirmen que no pot existir si Déu és just i té misericòrdia, com ensenyen les Escriptures.
- Els **llimbs** són l'indret on es troben les ànimes dels justos esperant la redempció del gènere humà i les ànimes dels infants morts sense haver estat batejats. Hi ha dos tipus de llimbs: el *limbus patrum*, que és el lloc on es troben les ànimes dels grans patriarques i altres homes honestos que van viure abans que existís el bateig; i el *limbus puerorum*, que és on van les ànimes dels infants que han mort abans de poder ser batejats. No hi ha cap sortida d'aquest estadi, tot i

que es diu que els patriarques en van sortir quan Jesús va descendir als inferns. En canvi, els nens estan condemnats a romandre-hi per sempre.

- El **Purgatori** és un estat intermedi entre el Cel i l'Infern. És el lloc on resideixen les ànimes que no poden anar ni al Cel ni a l'Infern (persones virtuoses que no han estat mai batejades). Romandran en aquest lloc fins al dia del Judici Final. A més, el Purgatori és un lloc de pas per les ànimes que, passat un temps, podran accedir al Cel.

Déu és qui jutja els humans i decideix si poden accedir al Cel o al Purgatori o si, per contra, han d'anar a l'Infern. En la religió cristiana, els morts no poden ressuscitar: només es viu una vegada.

GRECOROMANA *Il·líada* i *Odissea* d'Homer, *Teogonia* d'Hesíode i *Eneida* de Virgili

L'Hades és el món dels morts en la mitologia grecoromana. Es tracta d'un món subterrani, envoltat per quatre rius: l'Aqueront (riu de la pena), el Cocit (riu dels laments), el Flegetont (riu de foc) i l'Èstix (riu de l'odi), els quals impedeixen que els morts escapin del regne de les tenebres. El lloc on s'ajunten aquests quatre rius s'anomena llacuna Estígia, i aquesta és la llacuna que el barquer Caront travessa quan se li paga la moneda. Aquest regne és governat pel déu Hades o Plutó, i es divideix en tres regions diferents:

- L'**Elisi**, segons la mitologia grecoromana, és una part dels inferns on només hi poden anar les persones que són molt importants abans de morir (reis, herois, etc.). És l'oposat al Tàrtar, i els qui hi resideixen porten una vida feliç.
- El **Tàrtar** és el lloc on van les ànimes dels difunts que han comès algun pecat imperdonable: burlar-se, desafiar o contradir un déu, matar algun familiar, etc. Les ànimes que es troben tancades aquí dintre són sotmeses a càstigs feixucs i eterns, controlats i castigats per les Fúries.
- Els **campes Asfòdels**⁹ era el lloc on anava la gran majoria de les ànimes gregues. Les ànimes que vivien en aquesta part de l'Hades eren com ombres que

---

⁹ Prats estèrils on només creix aquesta planta poc atractiva: l'asfòdel.

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

vagaven eternament sense rumb fix. L'estada en aquest lloc era horriblement avorrida i miserable, raó per la qual els grecs temien la mort.

Els jutges que decidien a quina de les tres regions havia d'anar una ànima eren Minos, Radamant i Èac. Aquest últim jutjava els occidentals, Radamant jutjava els orientals i Minos tenia el vot final.

Les persones que havien estat enterrades correctament podien arribar al món dels morts. Si no era el cas, els morts havien de vagar per la riba de la llacuna Estígia, fins que, després de cent anys, Caront accedia a portar-los.

En la mitologia grecoromana, les ànimes podien ressuscitar i tornar a la vida. Per això, se submergien al riu Leteu (riu de l'oblit) per netejar el seu esperit, abans d'incorporar-se a un nou cos i tornar al cicle de vida-mort.

Els vius podien accedir al regne de les tenebres per parlar amb els difunts, tot i que només uns quants grans herois van ser capaços de fer-ho i tornar amb vida. Alguns d'ells van ser, per exemple, Enees o Odisseu (en el següent mapa es pot veure la ruta que van recórrer aquests herois).

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

COMENTARI

Tot i que hi ha moltes referències, informacions i teories sobre els llocs on es troben els morts, és indiscutible que les fonts més riques sobre aquests mons són les proporcionades per la mitologia grecoromana: van descriure una geografia aproximada del lloc dels morts, un camí per accedir-hi i en van identificar els personatges i guardians principals. Per contra, la religió cristiana dóna idees molt vagues i poc precises de com són el Cel i l'Infern o les activitats i successos que hi tenen lloc. A la següent taula, s'hi mostra el món dels morts en les dues tradicions:

COMPARATIVA

	GRECOROMANA	JUDEOCRISTIANA
BONS	CAMPS ELISIS Algunes persones importants accedien als camps Elisis, lloc ple d'alegries.	CEL Les persones que no han vulnerat els preceptes bíblics. Lloc ple d'alegries i pau. No es pot ressuscitar.
DOLENTS	TÀRTAR Cometen parricidi o insulten els déus. Castigats eternament vigilats per les Fúries.	INFERN Ànimes que han comès pecat i no es penedeixen d'haver-ho fet. Els dimonis infligeixen càstigs eterns.
NI BONS NI DOLENTS	CAMPS ASFÒDELS Estança trista, avorrida i miserable. Hi acaben la majoria de la població.	LLIMBS No en poden escapar. Hi van infants no batejats.
NO HI PODEN ENTRAR	Aquestes ànimes no han tingut un enterrament apropiat. Han d'esperar a la riba de la llacuna Estígia durant 100 anys per travessar.	PURGATORI Lloc de pas per les ànimes que més endavant accediran al Cel.
GUARDIANS	Caront i el Ca Cèrber	Sant Pere

2.40. SÍMBOLS DEL PODER SUPREM**: LLAMPS I TRONS ASSOCIATS A L'APARICIÓ DE JAHVÈ vs ZEUS TONANT

JUDEOCRISTIANA

Jahvè utilitza els llamps en alguns episodis bíblics per demostrar el seu poder, per espantar i/o per cridar l'atenció dels seus fidels. Sovint Jahvè acompanya els llamps amb tempestes, núvols negres, etc. Tot i això, les manifestacions de Déu són de caràcter més aviat immaterial (només se sent la seva veu).

GRECOROMANA

Zeus "tonant" és un epítet del poderós déu grec, i fa referència al poder que té Zeus sobre el llamp. Els ciclops van crear els llamps, i els van regalar a Zeus perquè els havia alliberat del Tàrtar després de la batalla entre els Olímpics i els Titans. Juntament amb els llamps, els Ciclops van crear el casc d'Hades i el trident de Posidó.

Els llamps són la millor i més coneguda arma de Zeus. Els fa servir tant per lluitar directament (contra els Titans i Tifó, per exemple) com per a senyal d'avís als mortals. Són un símbol del seu domini i ningú més pot utilitzar-los.

COMENTARI

Els llamp és un dels fenòmens atmosfèrics més intimidant, i molt més comú que els terratrèmols, l'huracà o els tsunamis. Possiblement per això els llamps s'identifiquen com a manifestacions d'alguna divinitat: expressen el poder d'aquesta, expliquen l'origen dels llampecs i els hi donen un caràcter sagrat. Però és en la mitologia grecoromana on els llamps cobren una major importància ja que en la cultura judeocristiana els llamps només són un element més que anuncia l'aparició de Déu.

2.41. **AIGUA SAGRADA*:** **BAPTISME vs IMMORTALITZACIÓ D'AQUIL·LES**

CRISTIANA

El baptisme és un ritual de purificació o de iniciació en la cultura judeocristiana. El baptisme consisteix en aplicar certa quantitat d'aigua sobre una persona invocant la Trinitat, amb la finalitat de fer participar a la persona en la mort i la resurrecció i integrant-lo en la comunitat de l'Església. Algunes de les branques del cristianisme també creuen que el baptisme és un ritual en contra del pecat original i els altres, en cas que n'hi hagués. Segons l'Església, les ànimes de les persones que no han estat batejades, encara que només siguin recent nascudes i, per tant, no hagin tingut temps de cometre cap pecat, no poden anar al cel; i es queden atrapades als llimbs.

GRECOROMANA

Aquest episodi de la infància d'Aquil·les és un dels intents de la deessa Tetis, la seva mare, de convertir-lo en immortal. Tetis ho havia intentat des del moment que va néixer, tot i la oposició de Peleu, el seu pare mortal. En submergir Aquil·les a les aigües del riu infernal Èstix, Tetis va aconseguir que el seu fill fos invulnerable a l'atac de qualsevol arma, excepte si aquesta li tocava al taló del peu esquerra, que era el lloc per on ella l'estava subjectant quan el va enfonsar.

COMENTARI

La semblança entre els dos esdeveniments és l'acció de l'aigua com a element protector i/o purificador. Les persones que bategen els infants ho fan amb la voluntat de que aquests entrin dins la comunitat de l'església, i a la llarga permetre que aquests vagin al cel.

Així com l'aigua utilitzada en el baptisme és consagrada, per tant, ha esdevingut sagrada per utilitzar-la en el ritus, així mateix l'aigua de l'Èstix – que Zeus enviava a buscar en una gerra - actuava de “testimoni” en els juraments sagrats que feien els déus.

2.42. SACERDOTS**: MONJOS I MONGES vs VESTALS

CRISTIANA

Un monjo és una persona consagrada a la religió cristiana que ha fet vots solemnes i públics de castedat, obediència i pobresa, a més d'altres que pot demanar cada orde monàstic. A diferència del capellà i d'altres membres del clergat, viu en comunitat en un monestir o abadia seguint la regla del seu orde. Treballa al mateix monestir, tot i que hi ha ordes monàstics que fan activitats missioneres i d'apostolat i treballen amb els habitants de ciutats o zones de religió no cristiana.

Els monjos depenen del seu superior (prior o abat). En els ordes monàstics femenins, però, la superiora de la comunitat sol tenir una dependència d'un superior d'un monestir masculí del mateix orde, que té la direcció espiritual de la comunitat femenina, o del bisbe.

ROMANA

Les vestals eren les sacerdotesses encarregades del culte a Vesta, la deessa de la llar en la mitologia romana. Primer van ser quatre i després sis o set. Eren escollides a la sort pel *Pontifex Maximus* entre les filles de les famílies patrícies que tenien entre sis i deu anys. El servei com a vestal durava trenta anys: durant els primers deu s'aprenien els misteris dels seus deures i eren nomenades *discipula*; els següents deu es feien les cerimònies; i durant els darrers deu donava instrucció a les novícies. Durant tot aquest temps havia de mantenir el vot de castedat, però una vegada passats els 30 anys era lliure de fer el que volgués i fins i tot podia casar-se; encara que molt poques feien ús d'aquest privilegi i en general les vestals morien com havien viscut: al servei d'una deïtat com a celibatàries al temple. La decana de les vestals era anomenada *Vestalis Maxima* o *Virgo Maxima*. La seva ocupació fonamental era guardar el foc sagrat. Les vestals tenien molts privilegis en la societat romana: podien testar encara vivint els seus pares i absoldre un condemnat a mort que trobessin quan aquest era conduït al cadafal, sempre que es demostrés que l'encontre havia estat casual.

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

COMENTARI

Per regular els cultes a les divinitats, existeixen un seguit de persones que s'encarreguen de guiar la societat en aquest aspecte. Aquests guies solen ser molt respectats en les comunitats on viuen, i tenen privilegis. Tot i així la funció de vestal o de monja és bastant diferent, potser pel context històric en el que van existir o existeixen.

2.43. LLUITA CONTRA MONSTRES**: SANT JORDI vs BEL·LEROFONTES I LA QUIMERA

JUDEOCRISTIANA

Un dia, un drac va arribar a certa ciutat i va atemorir tots els seus habitants. Els obligava a que li servissin bestiar cada dia perquè així ell es pogués alimentar. El poble va acceptar el tracte. Cada dia portaven el bestiar que el drac requeria, però ben aviat es van acabar els animals. Llavors, el drac va exigir que se li donés un jove perquè se'l pogués menjar. Per mitjà d'un sorteig, va sortir escollida la filla del rei d'aquell lloc. El monarca, desesperat, va intentar que algú ocupés el lloc de la seva filla, però cap dels habitants hi estava disposat. La noia, per tant, va ser entregada al monstre. Però un cavaller va aparèixer just en el moment en què la noia anava a ser devorada, i va matar el drac amb la seva llança. De la sang del drac nasqué un roser amb una rosa vermella. La princesa tallà la rosa i la regalà al cavaller que l'havia salvat, amb el qual es va casar.

GRECOROMANA

Algunes de les gestes més conegudes de Bel·lerofontes foren la mort de la Quimera i la doma de Pegàs, el cavall alat. Poc després d'haver domat el cavall, Bel·lerofontes va matar un tirà a Èfira (o el seu germà), i va haver d'anar-se'n a Argos, on el rei d'aquesta ciutat el va purificar. La dona del rei se'n va enamorar, però aquest va rebutjar les seves pretensions. La reina, ofesa, va fer veure que Bel·lerofontes l'havia violat. El rei d'Argos va enviar Bel·lerofontes a la cort del seu sogre perquè fos ell qui el matés. Quan el rei de Lícia va saber el que Bel·lerofontes "havia fet" a la seva filla, el va enviar a matar la Quimera¹⁰, pensant-se que moriria en aquesta gesta impossible. Bel·lerofontes, però, va derrotar la bèstia amb l'ajut de Pegàs i de les indicacions que li van donar els déus. Bel·lerofontes encara va haver de complir alguns encàrrecs més fins a convertir-se en aliat del rei de Lícia, l'òbates, que va donar-li en matrimoni la seva filla Filònoe.

---

¹⁰ Un monstre femella que treia foc per la boca, lleó per davant i drac per darrera i un cap de cabra que surt del seu llom.

COMENTARI

Els dos herois maten monstres que atemorien alguna població, però mostren alguna diferència: Bel·lerofontes ho fa per imposició, Sant Jordi, en canvi, ho fa per salvar la donzella que està a punt de ser devorada. Tot i això les seves semblances són força notables: els dos s'enfronten a un monstre que treu foc, ho fan muntats a cavall (tot i que el de Bel·lerofontes era màgic), i obtenen com a recompensa una dona.

CONCLUSIÓ FINAL

Atès que cada un dels 43 paral·lelismes, en si mateix, pel fet de plantejar-lo ja és una conclusió i, a més, cada un porta un comentari conclusiu, es fa difícil elaborar unes conclusions que abastin la globalitat del treball; no obstant això, direm que el nostre treball ha intentat cercar paral·lelismes entre les dues mitologies per demostrar les semblances que existeixen entre elles. Un cop localitzats, els hem desenvolupat i comentat de la següent manera: s'exposen els personatges/episodis de cada mitologia, i després es fa un comentari sobre el que s'ha explicat, fent menció especial dels elements que connecten aquestes situacions. Hi ha una majoria de comparacions amb una notable coincidència (i, per tant, és cert que les dues mitologies tenen moltes semblances), tot i que també hem inclòs paral·lelismes que semblen més fruit de la casualitat. Les semblances més extenses són les que comparen dos episodis amb clares coincidències.

La gran majoria de les semblances que hem trobat estan formades per episodis o personatges que apareixen a l'Antic Testament comparats amb elements de la mitologia grecoromana, per bé que també hi ha alguns paral·lelismes amb personatges del Nou Testament. Això es deu a que l'Antic Testament té més elements sobrenaturals que el Nou i, per tant, està més en sintonia amb la fantasiosa mitologia grecoromana.

Com que la mitologia grecoromana és politeïsta, no és d'estranyar que tingui un desplegament tant aclaparador de noms, episodis i situacions. En canvi, la mitologia judeocristiana, en ser monoteïsta, queda molt més limitada en personatges i situacions. Seguint l'ordre de la Bíblia, ens hem adonat que, encara que al principi els episodis no tenien res a envejar als de la mitologia grecoromana, a mesura que hem anat avançant en la història del llibre sagrat hem detectat que és cada vegada més difícil trobar paral·lelismes i, de mica en mica, els elements sobrenaturals es van reduint fins a arribar a una situació en què els humans viuen intentant no ofendre al Déu totpoderós, amb profetes que es limiten a transmetre la paraula del Senyor.

3. TREBALL DE CAMP: ENQUESTA

Una de les parts més importants del nostre treball de recerca és l'enquesta, on volem constatar el nivell de coneixement del cristianisme i de la mitologia grecoromana entre la gent. Per fer-ho bé, l'hem dividit en dues parts:

- La primera part està basada en quinze preguntes (8 de la mitologia grecoromana i 7 del cristianisme). Aquestes estan sobretot compostes per frases i expressions populars que provenen de les dues. Com a exemple podríem citar la pregunta numero 10: "Què és, en sentit figurat, un taló d'Aquil·les?".
- La segona part és més senzilla. Es tracta d'un llistat amb vint-i-vuit noms, bàsicament antropònims, que l'enquestat ha d'identificar com a judeocristians o grecoromans.

Per obtenir una mostra mínimament representativa del que volem demostrar, hem passat l'enquesta escrita a cent vint persones de diferents franges d'edat, sexe i estudis.

3.1.1. MOSTRA DE L'ENQUESTA

L'enquesta que hem realitzat és l'adjuntada a continuació. Aquesta còpia està resposta amb les solucions correctes.

JÚPITER/ZEUS vs JAHVÈ/CRIST

Aquest és el títol d'un treball de recerca que indaga les semblances i diferències entre les mitologies judeocristiana i grecoromana.

A continuació et proposem un qüestionari anònim per saber el grau de coneixement que hi ha sobre aquestes mitologies.

Franja d'edat:

- Fins a 18 anys.
- De 19 a 35 anys.
- De 36 a 65 anys.
- Més gran 65.

Estudis:

- Obligatori.
- Batxillerat, Estudis universitaris...

Sexe: .....

Branca:.....

Marca amb una creu l'opció que creguis més correcta (si no coneixes l'opció bona no contestis), o respon la pregunta:

1. D'on prové l'expressió "*Vendre's per un plat de llenties*"?

- De Jacob i Samuel, que es van barallar per un plat de llenties
- D'Isaac, que finalment no va comprar les llenties que el temptaven
- D'Esaú, que es va canviar la seva primogenitura per un plat de llenties de Jacob

2. Què vol dir l'expressió *Estar en braços de Morfeu*?

Dormir (Morfeu era el déu grecoromà de la son)

3. En quin dels episodis següents no hi apareix una poma?

- Judici de Paris, príncep de Troia
- Adam i Eva al paradís
- La creació de Pandora

4. Què vol dir l'expressió *Sembrar Zitzània*?

- Provocar mala maror
- Fer un comentari sarcàstic
- Quan una família s'enfada per culpa d'un familiar

5. Què significa dir "*Anar com un Adam*"?

- Fer goig
- Anar mal vestit
- Presumir

6. Què vol dir *Ser un Adonis*?

Ser molt bell (Adonis era el mortal més bell de la mitologia grecoromana)

7. D'on prové l'expressió *Et convertiràs en estàtua de sal*?

- De la mitologia grecoromana, quan Orfeu està sortint del Tàrtar i es gira per veure Eurídice
- De la cultura judeocristiana, quan la dona de Lot es gira per mirar cap a Sodoma

8. Què vol dir quedar-se per vestir sants?

Quedar-se solter, sense parella

9. Què vol dir l'expressió "*Cants de sirena*"?

- Cants molt aguts que emeten uns mamífers marins
- Propostes amables que acaben resultant un engany
- Peces musicals que transmeten dolçor i sensualitat

10. Què és, en sentit figurat, un *taló d'Aquil·les*?

Un punt feble (el taló era l'únic punt vulnerable d'Aquil·les)

11. Juli Cèsar, en el moment de travessar el Rubicó, va pronunciar la frase *alea iacta est*. Què significa?

- Això ja ho sap tothom
- Au, ja està llest
- Els daus estan tirats, la sort decidirà

12. Què significa "*Discutir sobre el sexe dels àngels*"?

- No posar-se d'acord sobre una qüestió de sexe
- Discutir sobre teologia
- Perdre el temps

13. Què significa un "*Judici salomònic*"?

Un judici just (pel famós episodi bíblic del judici que va fer el rei Salomó)

14. Què és una "*Victòria pírrica*"?

- Una victòria per la mínima
- Una victòria on guanyes però hi surts perdent
- Una victòria on el guanyador tenia moltes ànsies de venjança

15. Què significa l'expressió "*Esser una quimera*"?

Un objectiu molt difícil d'assolir

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

Identifica quins dels noms següents pertanyen a l'antic testament i quins a la mitologia grega:

Grecoromana	Judeocristiana		Grecoromana	Judeocristiana	
☐	☒	Jacob	☐	☒	Samuel
☒	☐	Quiró	☒	☐	Heracles
☐	☒	Moisès	☒	☐	Moira
☐	☒	Salomó	☐	☒	Sodoma
☒	☐	Griu	☐	☒	Àngel
☐	☒	Judà	☒	☐	Medea
☒	☐	Telamó	☒	☐	Aiant
☒	☐	Centaure	☐	☒	Sara
☐	☒	Goliat	☐	☒	Caïm
☐	☒	Gabriel	☒	☐	Hecatonquir
☒	☐	Basilisc	☐	☒	David
☒	☐	Harpía	☒	☐	Ciclop
☐	☒	Esaú	☐	☒	Saül
☒	☐	Dionís	☐	☒	Lot

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

3.1.2. RESULTATS

Per demostrar el tant per cent que sap cada persona de cada religió, hem calculat la mitjana dels % de les respostes correctes en les dues parts de l'enquesta escrita. Aquest càlcul ens ha donat una idea del percentatge de coneixement que té cada enquestat del cristianisme i de la mitologia grecoromana.

	JUDEOCRISTIANA	GRECOROMANA	
PRIMERA PART	7 preguntes	8 preguntes	15 PREGUNTES
SEGONA PART	15 noms	13 noms	28 NOMS
Com es fa el %?	Sobre 22	Sobre 21	

Hem agrupat els enquestats a partir de diferents valors:

	Dones	Homes
Menys de 18 anys	15	15
De 19 a 35 anys	15	15
De 36 a 65 anys	15	15
Més gran de 65 anys	15	15
TOTAL	120	

Els resultats obtinguts són els següents:

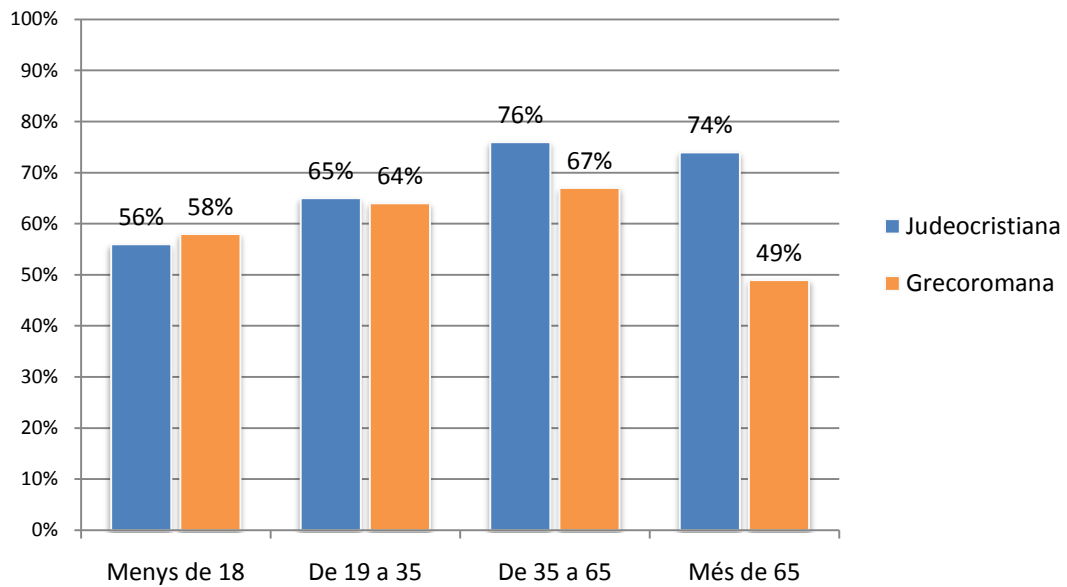
Segons l'edat el grau d'encert ha estat:

	Judeocristiana	Grecoromana
Menys de 18	56%	58%
De 19 a 35	65%	64%
De 35 a 65	76%	67%
Més de 65	74%	49%

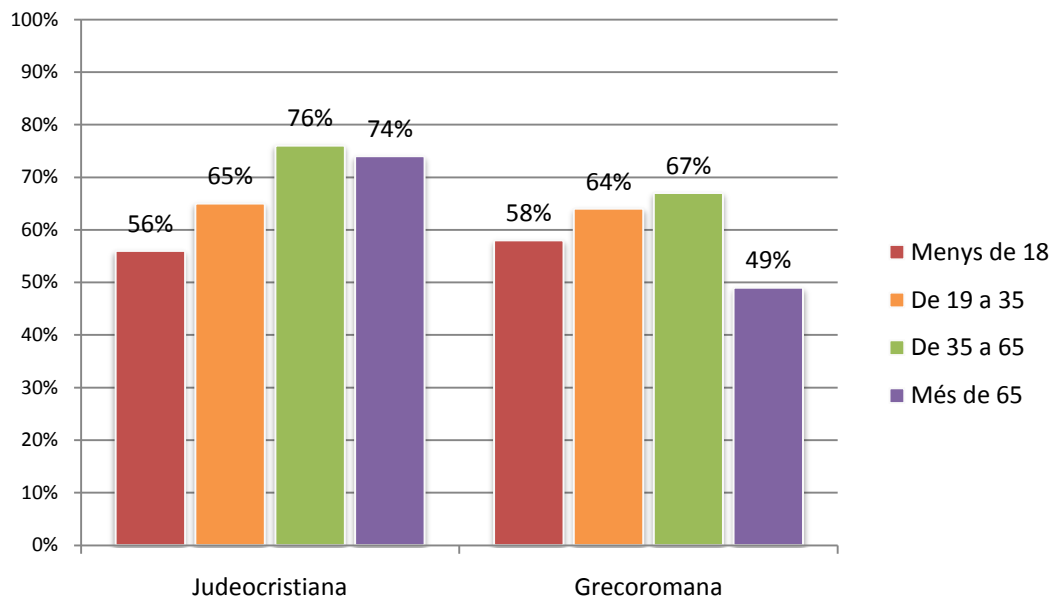
ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

MITJANA SEGONS L'EDAT

MITJANA SEGONS L'EDAT (2)

Segons el sexe el grau d'encert ha estat:

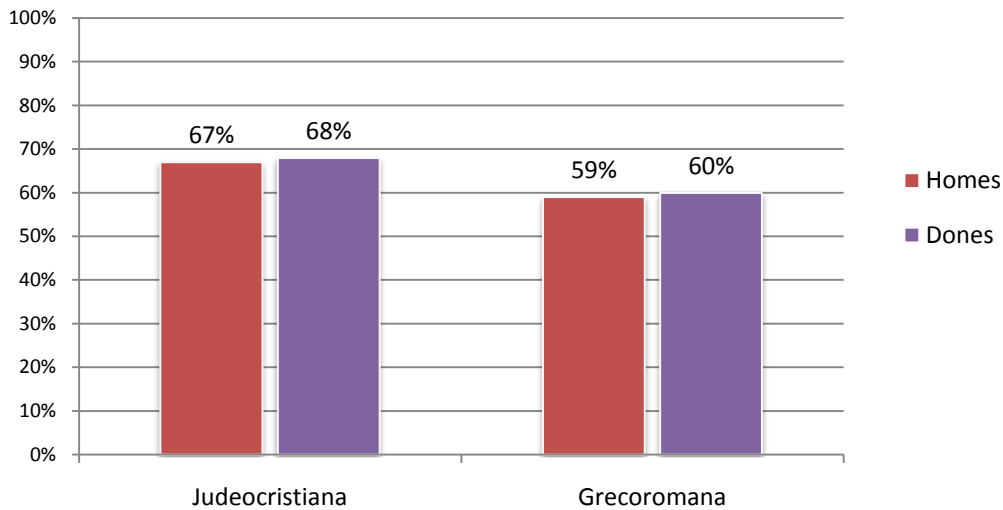
	Judeocristiana	Grecoromana
Homes	67%	59%
Dones	68%	60%

ZEUS vs JAHVÈ

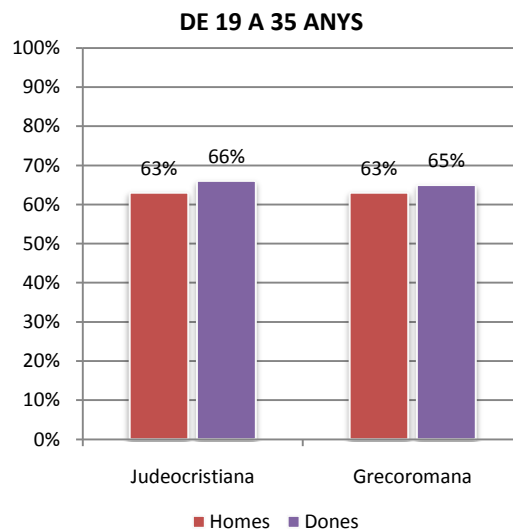
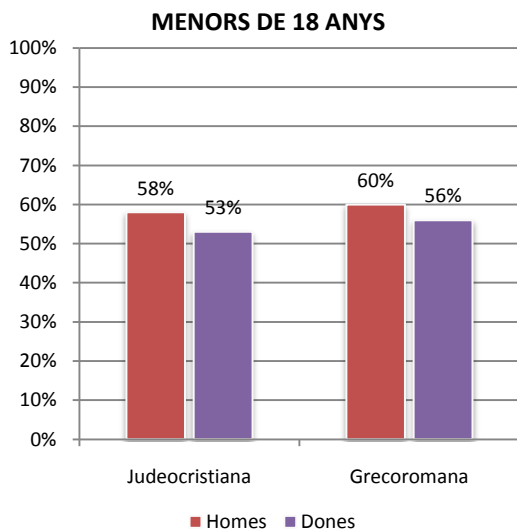
-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

MITJANA SEGONS EL SEXE

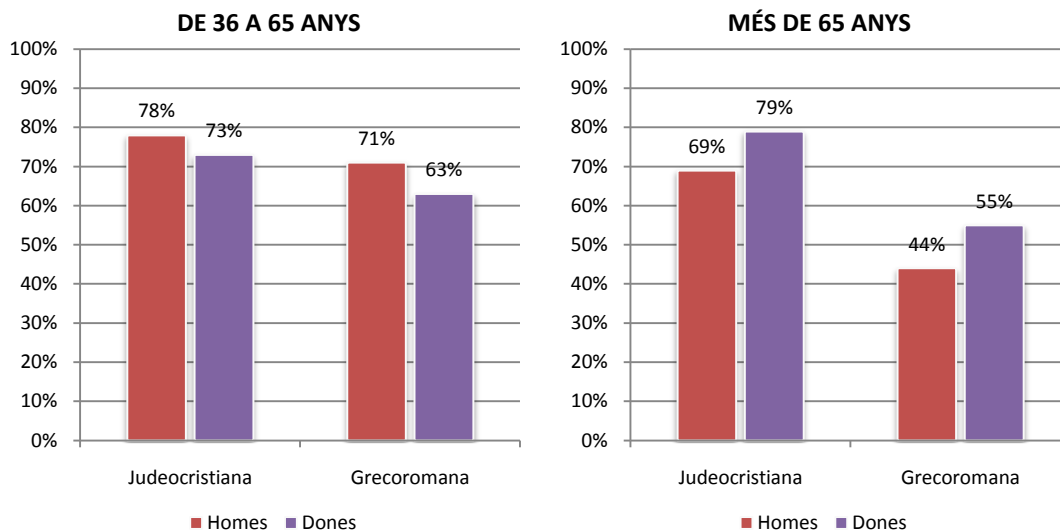
El percentatge de coneixement segons la franja d'edat i el sexe ha estat:

	Sexe	Judeocristiana	Grecoromana
Menys de 18 anys	Homes	58%	60%
	Dones	53%	56%
De 19 a 35 anys	Homes	63%	63%
	Dones	66%	65%
De 36 a 65 anys	Homes	78%	71%
	Dones	73%	63%
Més de 65 anys	Homes	69%	44%
	Dones	79%	55%

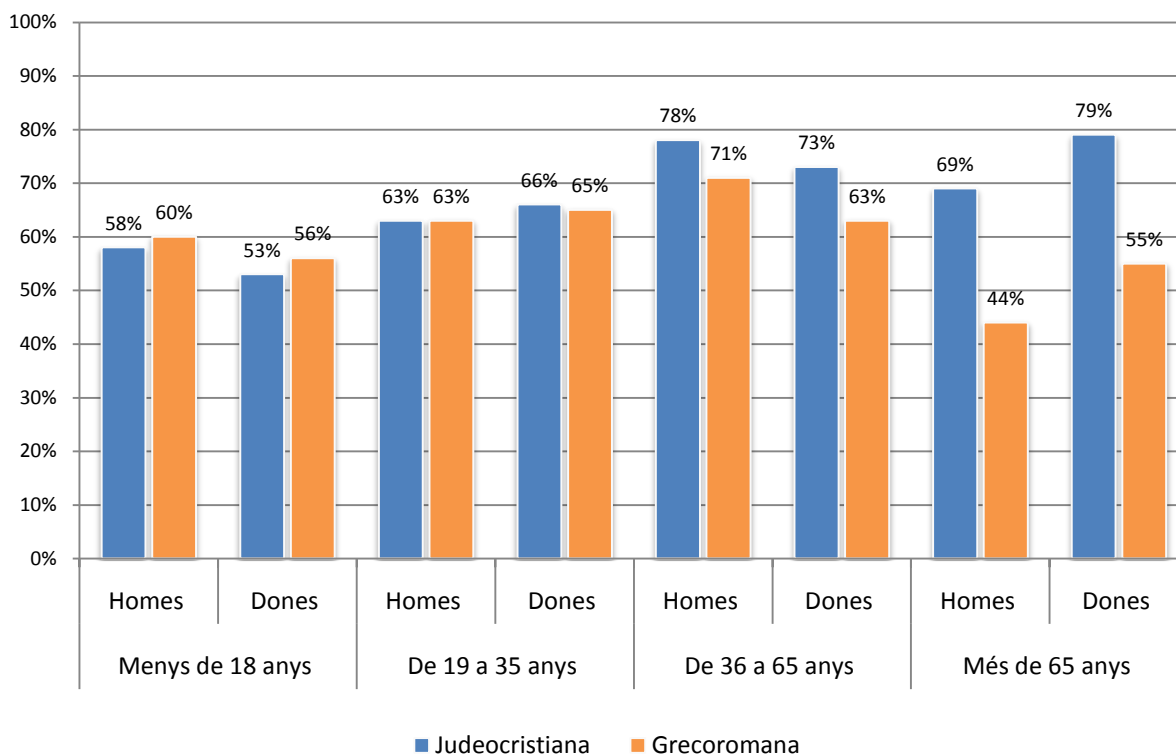

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

Perquè quedi més clar, en aquest gràfic hi ha totes les dades anteriors combinades:

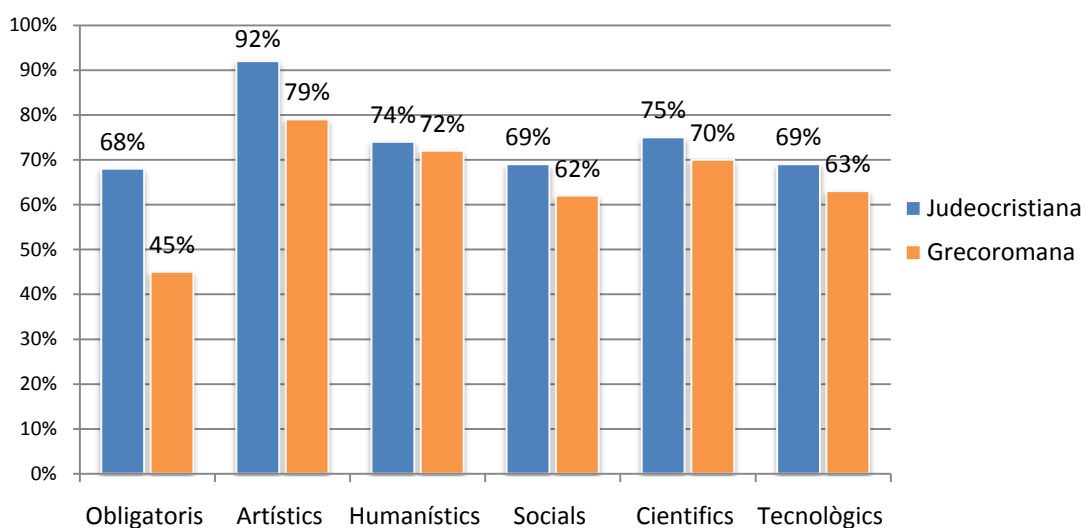
També hem pogut calcular el tant per cent de respostes correctes de l'enquesta segons els estudis (només amb els majors de divuit anys):

ZEUS vs JAHVÈ

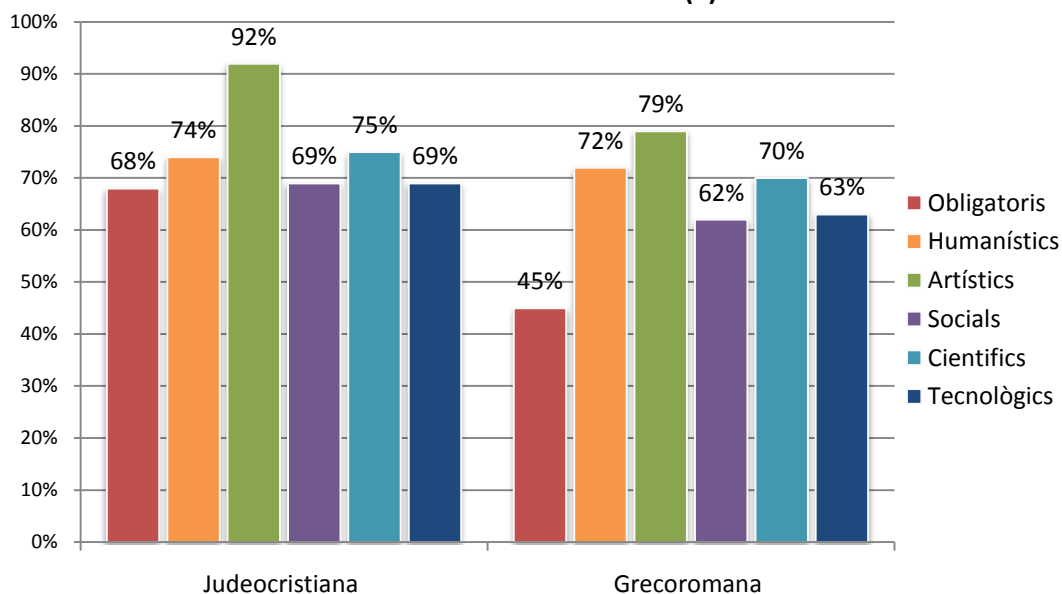
-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

ESTUDIS	Judeocristiana	Grecoromana	
Obligatoris	68%	45%	Sobre 25
Artístics	92%	79%	Sobre 3
Humanístics	74%	72%	Sobre 21
Socials	69%	62%	Sobre 18
Científics	75%	70%	Sobre 10
Tecnològics	69%	63%	Sobre 11

MITJANA SEGONS ELS ESTUDIS

MITJANA SEGONS ELS ESTUDIS (2)

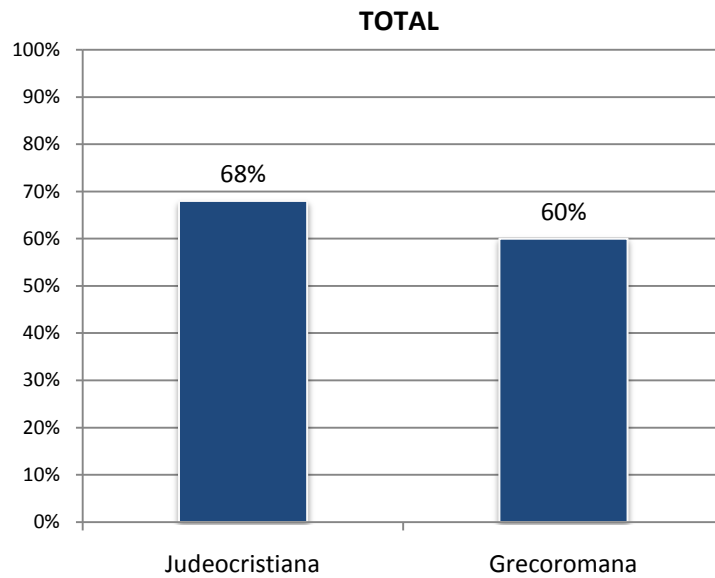

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

Els resultats totals de l'enquesta escrita sense tenir en compte ni l'edat ni el sexe són:

	TOTAL
Judeocristiana	68%
Grecoromana	60%

3.2. CONCLUSIONS DEL TREBALL DE CAMP

A partir dels resultats que hem obtingut de les enquestes, hem pogut veure que els joves són els que tenen un menor coneixement de les dues mitologies, tot i que saben una mica més de la mitologia grecoromana que de la cristiana. Aquest fenomen no és inesperat, ja que les classes de religió cada vegada són menys freqüents a les escoles i als instituts, i, per altra banda, la matèria de cultura clàssica, encara que de lliure opció, arriba a més alumnat que la matèria de religió, i la mitologia s'hi analitza amb una perspectiva de dos mil anys. A més, algunes de les pel·lícules de Hollywood més recents tornen a tractar els temes de la mitologia grecoromana (alguns de manera errònia), un tema que feia anys que no era prolífic.

Els enquestats de dinou a trenta-cinc anys, ja coneixen bastant més ambdues cultures, i d'una forma pràcticament igualada.

Les persones d'entre trenta-sis i seixanta-cinc anys són els que coneixen més la mitologia grecoromana, però també el cristianisme. Això demostra que el coneixement de la religió i la mitologia es va adquirint amb experiència i interès, i no només en l'etapa educativa.

Finalment, els enquestats de més de seixanta-cinc anys també destaquen, com és normal, pel seu alt coneixement d'episodis cristians, però saben menys de la mitologia grecoromana, evidentment, perquè en el seu temps no era matèria escolar ni, més enllà del *peplum* o de les superproduccions de Hollywood, tenia accés al món clàssic.

Amb les dades dels estudis, hem pogut constatar que els que han cursat uns estudis humanístics o artístics són els que tenen el percentatge de coneixement més elevat, i, per altra banda, els que tenen uns estudis obligatoris coneixen molt més el cristianisme que la mitologia grecoromana. En general, però, el coneixement del cristianisme és superior.

Cal dir que la nostra enquesta, pel nombre de participants (120), no és el tot representativa, però dóna una idea de quin és el nivell de coneixement, de manera general, del cristianisme i de la mitologia grecoromana.

Finalment, podem concloure que, evidentment, els més joves són els que saben menys dels temes tractats, i, els més grans, en tot cas, coneixen bé el cristianisme.

4. BIBLIOGRAFIA

- PÉREZ, Anna i IGNASI, Pere. *Déus i herois de la mitologia grecoromana*. Pòrtic Termes: Romanyà/Valls, 1997.
- PARRAMON, Jordi. *Diccionari de la mitologia grega i romana*. El cangur: Barcelona, 1996.
- PEROWNE, Stewart. *Mitologia romana*. La Magrana: Barcelona, 1989.
- OVIDI. *Les metamorfosis*. La magrana: Barcelona, 1994.
- GRANT, Michael i HAZEL, John. *Diccionari de la mitologia clàssica*. Enciclopèdia Catalana: Barcelona, 1997.
- ROSEN, Brenda. *La biblia de las criaturas míticas*. Gaia Ediciones: Madrid, 2008.
- ALSIUS, Salvador. *Hem perdut l'Oremus*. La Campana: Barcelona, 1998.
- HASTINGS, Selina (adaptació del text). *Biblia il·lustrada per a infants*. Plaza Joven: Barcelona, 1994.
- LODWICK, Marcus. *Guia del arte*. Blume: Londres, 2003.
- SCHWAB, Gustav. *Las más bellas leyendas de la antigüedad clásica*. Gredos: Madrid, 2009.
- VERICAT, Lluís Maria. *Diccionari de símbols cristians*. Ferrell: Barcelona, 2008.
- BUXTON, Richard. *Todos los dioses de Grecia*. Oberon: Londres, 2004.
- PADILLA, M. R. *Dioses mitológicos*. Edimat libros: Madrid.
- GARRIDO GONÀLEZ, Antoni. *Història i cultura de les religions 1*. Grup edebé: Girona, 2007.
- JUAN REDAL, Enric i ANDRÉS I CASAMIQUELA, M. Àngels. *Llatí 4 Eso*. Grup Promotor Santillana: Barcelona, 2008.
- HARD, Robin. *El gran libro de la mitología griega*. La esfera de los libros: Madrid, 2004.
- CIRLOT, Juan-Eduardo. *Diccionario de símbolos*. Nueva colección labor: Barcelona, 1979.
- HOMER. *Ilíada*. La magrana: Barcelona, 2002.
- VIRGILI. *L'Eneida*. Empúries: Barcelona, 1998.
- GRIMAL, Pierre. *La mitologia grega*. Butxaca: Barcelona, 2000.

ZEUS vs JAHVÈ

-Comparació entre la mitologia grecoromana i la judeocristiana-

- GRIMAL, Pierre. *Diccionari de la mitologia grega i romana*. Edicions de 1984: Barcelona, 2009.
- La Bíblia
- <http://www.enciclopedia.cat/>
- <http://www.wikinoticia.com/cat/cultura-i-ciencia/ciencia/47281-el-diluvi-universal-podria-ser-una-pujada-de-30-metres-en-el-mar-negre>
- <http://www.transoxiana.org/0104/diluvio.html>
- <http://www.telefonica.net/web2/elangeldelaweb/>
- <http://multimedios.org/docs/d001358/>
- <http://vaixelldodisseu.blogspot.com/>
- Viquipèdia (<http://www.viquipèdia.cat/>) en català, castellà, anglès i francès
- <http://www.xtec.es/~sgiralt/ianua.htm>
- Mithological link (<http://www.maicar.com/>)
- <http://www.lluisvives.com/servlet/SirveObras/jlv/12048621999195962976846/>